

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІНІҢ
ШЫРАҚБЕК ҚАБЫЛБАЕВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ АКАДЕМИЯСЫ

С.А. Едресов, А.В. Брылевский, Г.А.Кужарова.

**ОҚИҒА БОЛҒАН ЖЕРДІ
ҚАРАП ТЕКСЕРУ ХАТТАМАСЫН
ЖАСАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

**Алматы
2023**

ӘӨЖ 340

КБЖ 67.0

Е 30

*Қазақстан Республикасы ІІМ Шырақбек Қабылбаев
атындағы Қостанай академиясының Ғылыми кеңесімен
баспаға ұсынылды*

Рецензенттер:

ПО әкімшілік қызметі кафедрасы бастығының
орынбасары, PhD докторы, полиция подполковнигі **Д.
Қалқаманұлы**

Қостанай облысы ПД анықтау басқармасы бастығының
орынбасары полиция полковнигі **Е. Нұрмұхамедов**

С.А. Едресов, А.В. Брылевский, Г.А.Кужарова.

**Е 30 Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасын
жасау ерекшеліктері. – Алматы: ADAL KИTAP, 2023 - 68 б.**

ISBN 978-601-7681-26-5

Бұл оқу құралы ІІБ арнайы оқу орындарының алғашқы
кәсіби дайындық курсанттары мен тыңдаушыларына және
Қазақстан Республикасы құқық қорғау органдарының
тәжірибелік қызметкерлеріне арналған. Бұл жұмыс
қылмыстық құқық бұзушылықтарды сотқа дейінгі тергеп-
тексеру, атап айтқанда оқиға болған жерді қарап-тексеру
хаттамасын жасау мәселелерін қамтиды. Материал
қолданыстағы қылмыстық іс жүргізу заңнамасын,
қылмыстық процесс пен криминалистика мәселелері
бойынша практика мен қазіргі заманғы заң әдебиетін талдау
негізінде баяндалған.

ӘӨЖ 340

КБЖ 67.0

ISBN 978-601-7681-26-5

© С.А. Едресов,
А.В. Брылевский,
Г.А.Кужарова, 2023
© ADAL KИTAP, 2023

МАЗМҰНЫ

Кіріспе.....	7
1. Тергеу әрекеттерін жазбаша тіркеудің іс жүргізу қағидалары.....	8
2. Оқиға болған жерді қарап тексеруді жүргізудің қылмыстық-процестік аспектілері (Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 220, 222-б.).....	11
3. Қарап-тексеруге кәсіби және ұйымдастырушылық- техникалық дайындық.....	16
4. Жедел-тергеу тобы мүшелерінің оқиға орнындағы әрекеттері.....	18
5. Тергеушінің (анықтау органының) оқиға болған жерге қарап-тексеру жүргізуі	19
7. Оқиға орнының жоспарлары мен схемаларын сызу.....	60
8. Сотқа дейінгі тергеп-тексерудің қылмыстық-процестік актілеріне қойылатын талаптар	64
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	69

Кіріспе

Оқиға орнын тексеру өте маңызды, шұғыл тергеу әрекеті болып табылады. Өзірленген әдістемелік ұсыныстарға сәйкес оны мұқият жүргізу қылмысты сәтті ашудың және одан әрі тергеудің кепілі болып табылады. Оқиға орнын тексерудің мақсаты - жасалған қылмыстың механизмін модельдеу, қалған іздерді іздеу, бұл өз кезегінде қылмыскердің антропологиялық, биологиялық және психологиялық портретін жасауға көмектеседі және сол арқылы оны іздеу мәселесінде негіз болып табылады.

Мұндай ақпаратты жан-жақты алу құзыретті және тәжірибелі тергеушінің, тиісті мамандардың, анықтау органдарының, Ішкі істер органдарының қызметкерлерінің осы тергеу әрекетіне қатысуын қамтиды.

Оқиға орнын тексерудің маңыздылығы, әсіресе, жарылғыш құрылғыларды пайдалану арқылы, жалдау арқылы жасалған кісі өлтіру, зорлау; адам ұрлау сияқты әлеуметтік қауіпті әрекеттерді қамтитын айқын емес жағдайларда қылмыстық құқық бұзушылықтарды тергеу кезінде артады.

Оқиға болған жерді алғашқы тексеру барысында жіберілген олқылықтарды қалпына келтіру қиын, көбінесе мүлдем орны толмас жағдайлар да болады.

Әрине, әр түрлі санаттағы істер бойынша оқиға орнын тексерудің қылмыс жасау әдісімен және сол іздердің ерекшелігімен байланысты өзіндік ерекшеліктері бар.

Әрине, оқиға орнын тексеру қылмыс оқиғасынан туындаған нақты ортадағы өзгерістерді, табылған іздерді белгілеу мен алуды ғана емес, сонымен қатар іздерді, мысалы, саусақ іздерін "көретін" іздеуді қамтамасыз ету үшін жасалған қылмыс механизмін модельдеу бойынша тұрақты ақыл - ой жұмысын қажет етеді., сондай-ақ анықталғандардың негізінде жедел іздестіру жұмыстарын жүргізіп, тиісті сараптамалардың тағайындалуын белгілеу қажет.

1. Тергеу әрекеттерін жазбаша тіркеудің іс жүргізу қағидалары

Тергеушінің (анықтау органының) барлық қылмыстық - процестік қызметі-іс материалдарын СДТБТ-ға тіркеуден бастап тергеу аяқталғанға дейін - заңда көзделген жазбаша процестік актілерді жасаумен қатар жүреді.

Тергеушінің (анықтау органының) ешқандай іс жүргізу әрекеті, егер ол тиісті жазбаша актімен ресімделмеген болса, құқықтық салдар туғызбайды. Сондықтан Қазақстан Республикасының қылмыстық-процестік кодексі дәлелдеу процесі жүзеге асырылатын барлық тергеу әрекеттерін, сондай-ақ іс бойынша тергеуші (анықтау органы) қабылдаған шешімді көрсететін барлық тергеу әрекеттерін жазбаша тіркеуді егжей-тегжейлі реттейді.

Тергеу әрекеттерін тіркеудің процедуралық ережелерінде қылмыстық процестің кейбір принциптері жүзеге асырылады.

Қылмыстық процестің заңдылық принципінің мәні қылмыстық -процестік қызметінің барлық қатысушыларының заң талаптарын дәл және сөзсіз жүзеге асыруынан тұрады.

Тергеу әрекеттерін тіркеуге(фиксация) қатысты бұл принципті іске асыру тергеушінің (анықтау органының) жазбаша сөзі процестік нормаларының талаптарына сәйкес келуі болып табылады. Құжаттың дұрыс атауы, тұжырымдардың, заң терминдері мен ұғымдарын заңда белгіленген мағынада қолдануы – бұл құжат мәтінінің қылмыстық-процестік заңына сәйкестігі айқындалады. Тергеуші (анықтау органы) ерікті атаулар беретін құжаттар, мысалы: акт, алып қою хаттамасы, көше операциясының хаттамасы, заттарды ерікті түрде беру хаттамасы, тінту жүргізу және мүлікке тыйым салу туралы қаулы және т. б. заңдылық талаптарына жауап бермейді.

Қылмыстық-процестік заңында құқықтар, міндеттер тұжырымдалған, ал қажет болған жағдайларда тергеу әрекеттеріне қатысушылардың жауапкершілігі де көзделген. Заңның тиісті тұжырымдарын хаттамаға, қаулыға, талапқа дәл көшіру қажет. Тергеушінің (анықтау органының)

жазбаша процестік актілерді жасау жөніндегі қызметінде заңдылық қағидатын іске асырудың маңыздылығын атап көрсете отырып, ҚР ҚПК-нің 199-бабының ережелерін де көрсету қажет, оларға байланысты тергеу әрекетін жүргізу туралы әрбір хаттамада оның басталу және аяқталу уақыты көрсетіле отырып, тергеу әрекетін жүргізу орны мен күні көрсетілуге тиіс. Хаттамада тергеу әрекетін жүргізуге қатысқан барлық адамдар көрсетілуге тиіс. Іс жүргізу заңының осы нормасы хаттамада іс жүргізу әрекеттерін тергеушінің (анықтау органының) осы жазбаша актісінде оларды жүргізу кезінде анықталған іс үшін елеулі мән-жайларды көрсету үшін қандай тәртіппен орын алған болса, сондай тәртіппен баяндау қажеттігін көрсетеді. Заң тергеушіні (анықтау органын) тергеу әрекетінің хаттамасында оны жүргізуге қатысқан адамдардың арызын көрсетуге міндеттейді. Бұл талап әсіресе маңызды. Ол тергеудің толықтығы мен объективтілігін қамтамасыз етеді, оның қатысушыларының құқықтары мен заңды мүдделерінің сақталуына кепілдік береді.

Қылмыстық-процестік кодексінің бірқатар баптарында хаттамаға енгізілуге жататын өтініштердің сипаты нақтыланады. Мысалы, ҚР ҚПК 80-бабына сәйкес маман дәлелдемелерді табуға, бекітуге және алып қоюға байланысты хаттамаға енгізілуге жататын өтініштер мен ескертулер жасауға құқылы. ҚР ҚПК 82-бабына сәйкес куәгер жүргізілген іс-әрекеттер бойынша мәлімдемелер мен ескертулер жасауға құқылы. Бұл өтініштер мен ескертулер хаттамаға (сондай-ақ қылмыстық процестің басқа да қатысушыларына) енгізілуге тиіс.

Тергеу әрекеттерін тіркеудің(фиксация) заңдылығы, сондай-ақ, хаттаманы жазу процесінде немесе дайындағаннан кейін оған өзгерістер, толықтырулар енгізілген немесе оның мәтіні түзетілген жағдайда тергеу әрекеті хаттамасына қол қою және оған тиісті ескертпелер енгізу туралы қағидалардың сақталуымен қамтамасыз етіледі.

Кез-келген ескерту мұның не үшін, қандай себептерге байланысты жасалғанын анық және нақты түсіндіруі керек екенін атап өткен жөн. Тергеушімен бірге тергеу әрекетінің хаттамасына қол қоюға тиіс адамдар тобына қатысты заңда

(ҚР ҚПК 199-б.) тергеу әрекетінің хаттамасына тергеуші (анықтау органы) және осы тергеу әрекетін жүргізуге қатысқан адамдар қол қоятынын көрсетеді.

ҚР ҚПК 199-бабы, ең алдымен, бұл жазбаша акт тергеу әрекетін жүргізу барысында да, ол аяқталғаннан кейін де жасалуы мүмкін. Мұндай балама тергеушіге (анықтау органына) жазбаша сөйлеудің барлық мүмкіндіктерін бекіту үшін әр сөйлем мен сөйлем туралы ойланбастан, осы құжатты жазуға нақты мүмкіндік береді. Тіркеу (фиксация) бірнеше кезеңнен тұратын күрделі процесс екенін есте ұстаған жөн. Кез-келген тергеу әрекетінде алдымен тергеуші (анықтау органы) өзінің сенсорлық органдарының көмегімен ақпаратты қабылдайды, оның тасымалдаушысы дыбыстық сигналдар (мысалы, жауап алу кезінде) немесе жарық (мысалы, тексеру кезінде) болып табылады. Содан кейін тергеушінің (анықтау органының) миында бұл ақпарат оның семантикалық (семантикалық) мазмұнына айналады, ол тілдік құралдардың көмегімен заңда тергеу әрекетінің хаттамасы деп аталатын жазбаша актіде жазылады. Сондықтан тергеу іс-әрекеттерін жүргізу тактикасы бойынша бірқатар әдістемелік құралдарда тергеу іс-әрекетін жүргізу процесінде емес, ол аяқталғаннан кейін бірден, іс-әрекет барысында өрескел жазбалар жасау ұсынылады деген ұсыныстар бар.

Жоғарыда айтылғандай, көптеген тергеу әрекеттерінің табиғаты, оларды жүргізу нәтижесінде, әдетте, дәлелдеу тақырыбын құрайтын іс бойынша қажетті фактілерді анықтау үшін маңызды емес артық ақпарат алынады. Мұндай ақпарат хаттамада жазылмауы тиіс, оған ҚР ҚПК-нің 199-бабында назар аударылып, тергеу іс-әрекетінің хаттамасында іс үшін елеулі мән-жайлар ғана көрсетілуге тиіс екенін көрсетеді.

Тергеу әрекеттерін жазбаша жазу кезінде хаттамалардың жекелеген түрлерін жасау ережелері де ескерілуі керек. Мәселен, куәдан (анықтау органынан) жауап алу хаттамасын жасау кезінде оның айғақтары бірінші адамда және мүмкіндігінше сөзбе-сөз жазылуы тиіс (ҚР ҚПК 212-бабы); көзбе-көз беттестеруінің хаттамасында жауап алынатын адамдардың айғақтары олар берілген кезектілікте жазылады. Жалпы ережеден алып қою кезінде қарап тексеру

және куәландыру хаттамасында осы тергеу іс-әрекеттері кезінде табылғанның барлығы қарап тексеру және куәландыру жүргізілген кезектілікпен және «қарап тексеру сәтінде байқалғанның қандай түрінде байқалғаны» түрінде сипатталады...»(ҚР ҚПК 224-б.). Тексеру және куәландыру хаттамасын толтырудың осы ерекшелігін атап көрсете отырып, заң көбінесе бұл тергеу әрекеттері қылмыс белгілері анықталғаннан кейін бірден жасалатынын ескереді, бұл бастапқы тергеу әрекеті және тергеушіге (анықтау органына) ең аз дәлелді ақпарат жағдайында олардың барысында анықталғаннан не іс үшін маңызды, не жоқ екенін анықтау қиын. Заңға сәйкес тергеу әрекетінің хаттамасы қолмен жазылуы немесе техникалық құралдардың көмегімен дайындалуы мүмкін. Мұнда маңызды хат нысаны емес, оның мазмұны және тергеушінің (анықтау органының) осы жазбаша актісінің тиісті процедуралық норманың талаптарына сәйкестігі.

2. Оқиға болған жерді қарап тексеруді жүргізудің қылмыстық-процестік аспектілері (Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 220, 222-б.)

Тексеру, әдетте, қажеттілік туындаған кезде дереу жүргізіледі (ҚР ҚПК 220-б.1-б.).

Сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адам жасалған қылмыстық құқық бұзушылық туралы арызды немесе хабарламаны алып, оқиға болған жерге дереу келуге және қарап-тексеру жүргізуге міндетті (ҚР ҚПК-нің 220-бабының 2-бөлігі).

Сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамның уақтылы келуі мүмкін болмаған жағдайда, қарап-тексеруді арыз немесе хабар келіп түскен анықтаушы немесе анықтау органының өзге де қызметкері жүргізуге міндетті (ҚР ҚПК 220-б.3-б.).

Анықтау органдарының қызметкерлері қарап тексеру жүргізу кезінде және сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамның тапсырмасы бойынша жәрдем көрсетуге,

оқиға орнын күзету, куәгерлерді анықтау, қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамдарды табу және ұстау, зардап шеккендерді эвакуациялау, қаза тапқандарды тасымалдау, жалғасатын қылмыстық құқық бұзушылықтардың жолын кесу және қайталама қылмыстық құқық бұзушылықтардың алдын алу және оқиғаның өзге де салдарларын жою жөнінде қажетті іс-шаралар жүргізуге міндетті (ҚР ҚПК 220-б.4-б.).

Тексеру барысы мен нәтижелерінің ғылыми-техникалық құралдарын қолдана отырып, өзге жағдайларда куәгерлердің қатысуымен жүргізіледі (ҚР ҚПК 220-б.5-б.).

Қажет болған жағдайда тексеру күдіктінің, жәбірленушінің, куәнің, сондай-ақ маманның қатысуымен жүргізіледі (ҚР ҚПК 220-б.6-б.).

Табылған іздерді және өзге де материалдық объектілерді қарап-тексеру тергеу әрекеті жүргізілетін жерде жүзеге асырылады. Егер қарап тексеру үшін ұзақ уақыт талап етілсе немесе табылған жерді қарап тексеру едәуір қиын болса, объектілер алып қойылуы, буып-түйілуі, мөрленуі және бүлінбей, қарап-тексеруге ыңғайлы басқа орынға жеткізілуі тиіс (ҚР ҚПК 220-б. 7-б.).

Қарап-тексеру кезінде табылған және алынған барлық заттар куәгерлерге, басқа да тексеруге қатысушыларға көрсетілуге тиіс, бұл туралы хаттамада белгі қойылады (ҚР ҚПК 220-б.8-б.).

Іске қатысы бар объектілер ғана алып қоюға жатады. Алып қойылған объектілер оралып, мөрленеді және сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамның және оларды тартқан кезде куәгерлердің қолдарымен расталады (ҚР ҚПК 220-б.9-б.).

Қарап-тексеруге қатысатын адамдар сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамның назарын, олардың пікірінше, істің мән-жайын анықтауға ықпал етуі мүмкін барлық нәрсеге аударуға құқылы (ҚР ҚПК 220-бабының 10-бөлігі).

Қажет болған жағдайларда қарап-тексеру кезінде қарап-тексерілетін объектілердің өлшемдері жүргізіледі, жоспарлары мен схемалары жасалады, сондай-ақ суретке түсіру және өзге де құралдармен түсіріп алу жүргізіледі, бұл

туралы хаттамада белгі қойылады, оған көрсетілген материалдар қоса тіркеледі (ҚР ҚПК-нің 220-б.және Б.).

Тірі адамды қарап-тексеру оның киген киімін және денесінің ашық бөліктерін көзбен шолу, сыртқы қарап-тексеру нысанында жүргізіледі, оның барысы мен нәтижелері тергеу әрекетінің хаттамасында көрсетіледі (ҚР ҚПК 220-б.12-б.).

Тұрғын үй-жайды қарап-тексеру онда тұратын кәмелетке толған адамдардың келісімімен немесе тергеу судьясының санкциясымен ғана жүргізіледі. Егер онда тұратын адамдар кәмелетке толмаған болса немесе психикалық немесе өзге де ауыр аурулардан көрінеу зардап шегетін болса немесе қарап-тексеруге қарсылық білдірсе, сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адам мәжбүрлеп қарап-тексеру туралы қаулы шығарады, оған тергеу судьясы санкция беруге тиіс. Санкция беруден бас тартылған жағдайда тексеру жүргізілмейді (ҚР ҚПК 220-б.13-б.).

Сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адам тұрғын үй-жайды мәжбүрлеп қарап-тексеруді жүргізу қажет болған кезде сот алдында қарап-тексеруді жүргізу туралы өтінішхат қозғау туралы қаулы шығарады және оны прокурорға жібереді. Қаулыға қарап-тексеру жүргізу қажеттігін растайтын қылмыстық іс материалдарының куәландырылған көшірмелері қоса беріледі (ҚР ҚПК 220-б.13-1-Б.).

Прокурор ұсынылған материалдарды дереу қарап, оларды тергеу судьясына жібереді не бас тарту туралы дәлелді қаулы шығарады (ҚР ҚПК-нің 220-бабының 13-2-бөлігі).

Прокурордың бас тартуы осындай өтінішхатпен қайта жүгінуге кедергі келтірмейді.

Қарап-тексеруге санкция беру туралы өтінішхатты тергеу судьясы материалдар сотқа келіп түскеннен кейін дереу қарайды (ҚР ҚПК 220-б.13-3-Б.).

Өтінішхатты және ұсынылған материалдарды қарап, тергеу судьясы қарап-тексеруді санкциялау туралы не санкциялаудан бас тарту туралы қаулы шығарады (ҚР ҚПК-нің 220-бабының 13-4-бөлігі).

Егер тұрғын үй-жай оқиға орны болып табылса және оны қарап-тексеруді кейінге қалдыруға болмаса, онда тұрғын үй-жайды қарап-тексеру сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адамның қаулысы бойынша, бірақ кейіннен материалдарды бір тәулік мерзімде прокурорға жібере отырып жүргізілуі мүмкін.

Прокурор ұсынылған материалдарды дереу қарап, заңдылықты тексеру үшін оларды тергеу судьясына жібереді. Егер прокурор қарап-тексеру заң бұзушылықпен жүргізілгенін анықтаған жағдайда, материалдар тергеу судьясына жіберілмейді және оның заңсыз екені туралы уәжді қаулы шығарылады.

Тергеу судьясы жүргізілген қарап-тексерудің заңдылығын тексереді және оның заңдылығы немесе заңсыздығы туралы қаулы шығарады, ол қылмыстық іс материалдарына қоса тіркеледі.

Егер жүргізілген қарап-тексерудің заңсыз екені туралы шешім қабылданған жағдайда, оның нәтижелері іс бойынша дәлелдемелер ретінде жіберілмейді (ҚР ҚПК 220-б.14-б.).

Тұрғын үй-жайды қарап-тексеру кезінде онда тұратын кәмелетке толған адамның қатысуы қамтамасыз етілуге тиіс. Оның қатысуы мүмкін болмаған жағдайда жергілікті атқарушы органның өкілдері шақырылады (ҚР ҚПК 220-б.15-б.).

Ұйымдардың үй-жайларында және аумағында қарап-тексеру олардың әкімшілігі өкілдерінің қатысуымен жүргізіледі (ҚР ҚПК 220-б.16-б.).

Дипломатиялық өкілдіктер орналасқан үй-жайларда, сол сияқты дипломатиялық өкілдіктердің мүшелері мен олардың отбасылары тұратын үй-жайларда қарап-тексеру дипломатиялық өкілдік басшысының немесе оны алмастыратын адамның өтініші бойынша немесе келісімімен және оның қатысуымен ғана жүргізілуі мүмкін.

Дипломатиялық өкілдің келісімі Қазақстан Республикасының Сыртқы істер министрлігі арқылы сұратылады. Қарап-тексеруді жүргізу кезінде прокурордың және Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігі өкілінің қатысуы міндетті (ҚР ҚПК 220-б.17-б.).

Егер қандай да бір себептер бойынша бірінші қарап-тексеру кезінде объектінің бөлшектері зерттелмеген болса, оларға қосымша қарап-тексеру жүргізіледі (ҚР ҚПК 220-б.18-б.).

Сол объектіні қайта қарау жүргізілуі мүмкін:

1) Бастапқы қарап-тексеру шарттары объектіні тиімді қабылдау үшін қолайсыз болған кезде;

2) бастапқы қарап-тексеруден кейін жаңа мәліметтер алынуы мүмкін болғанда;

3) Егер бастапқы қарап-тексеру сапасыз жүргізілген жағдайда (ҚР ҚПК 220-б.19-б.).

Адамның мәйітін ол табылған жерде сырттай қарап-тексеру қарап-тексерудің жалпы қағидалары сақтала отырып және Сот медицинасы саласындағы маман дәрігердің, ал оның қатысуы мүмкін болмаған кезде өзге дәрігердің міндетті түрде қатысуымен жүргізіледі. Адамның мәйітін тексеру үшін басқа да мамандар тартылуы мүмкін (ҚР ҚПК 222-б.1-Б.)..

Адамның мәйітін қосымша немесе қайта тексерген жағдайда сот медицинасы саласындағы маман дәрігердің қатысуы міндетті (ҚР ҚПК 222-б.2-Б.).

Танылмаған адамның мәйітін суретке түсіру, дактилоскопиялау, сондай-ақ сараптамалық зерттеу үшін үлгілер алу міндетті болып табылады (ҚР ҚПК 222-б.3-б.).

Адамның мәйітін сырттай қарап-тексеру сот-медициналық сараптаманы кейіннен жүргізуді алмастырмайды және жоққа шығармайды (ҚР ҚПК 222-б.4-б.).

Азаматтардың мәйітті қарап-тексеру процесінде қайтыс болған адамды тану туралы жасаған өтініштері осы тергеу әрекетінің хаттамасына енгізіледі, кейіннен өтініш берушіден куә ретінде жауап алынады, бұл адамның мәйітін басқа адамдарға тану үшін одан әрі ұсынуды жоққа шығармайды (ҚР ҚПК 222-б.5-б.).

3. Қарап-тексеруге кәсіби және ұйымдастырушылық-техникалық дайындық

Қарап-тексерудің тиімділігі көбінесе тергеушінің (анықтау органының) жалпы кәсіби және ұйымдастырушылық-техникалық дайындығына байланысты. Тергеуші (анықтау органы) қиын жағдайларда (түнде, жаңбырда, қарда, қатты желде) психологиялық тұрғыдан тексеруге дайын болуы, сонымен бірге ұзақ уақыт бойы шығармашылық қабілеттерін сақтап, шындықты анықтау үшін маңызды кез-келген жағдайды немесе фактіні жіберіп алмау үшін мұқият және жиналған болуы керек. Тергеушінің (анықтау органының) кәсіби дайындығы байқау қабілетін, құқық бұзушылықты жасаудың және жасырудың әдеттегі тәсілдерін, құқық бұзушының түрлі амалдарын білу негізінде оқиға жағдайында ең маңызды бөлшектер мен белгілерді байқау, қарама-қайшы элементтерді ашу, сахналауды анықтау қабілетін қамтиды [2, 6-7].

Тергеушінің (анықтау органының) материалдық-техникалық жарақтандырылуы ол жұмыс істейтін нақты жағдайларға сәйкес келуге тиіс. Жаңбыр мен желден қорғайтын жадағай, етік, ыңғайлы жылы киім қолайсыз ауа-райының әсерін азайтады. Арнайы сәулелендіргіштер, түнгі жағдайда және жарық жеткіліксіз жағдайда жұмыс істеу үшін жеткілікті күшті электр фонарь, портативті бейнекамера, диктофон, жарқыл шамы бар фотоаппарат және жағдайды және жекелеген объектілерді жедел және дәл бекіту үшін Басқа керек-жарақтар, әртүрлі іздерді, жасырын және аз көрінетін объектілер мен микробөлшектерді анықтауға, бекітуге және алуға арналған арнайы және аналитикалық құралдар қажет [3, 226].

Оқиға орнын қарап-тексеруге дайындық

Оқиға орнын қарап-тексерудің сәтті болуы көбінесе тергеушінің оны өткізуге қаншалықты дайын болғанына байланысты. Оқиға орнындағы жағдай мен жағдайдың өзіндік ерекшелігін алдын-ала болжау қиын. Тосынсыйларға тап болмау үшін, мүмкіндігінше мұқият дайындалуды міндеттейді.

Тергеушіні (анықтау органын) дайындығын шартты түрде екі кезеңге бөлуге болады:

Оқиға орнына келгенге дейін.

- оқиға туралы кімнің және қайдан хабарлайтынын, оқиғаның сипатын, оның қайда болғанын (нақты мекенжайын немесе орналасқан жерін), оқиғаны кім және қашан анықтағанын, жәбірленушілердің бар-жоғын, олардың жай-күйін, оларға қандай көмек көрсетілгенін, адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төнгенін және материалдық құндылықтардың жойылу қаупі бар-жоғын, оқиға болған жерде қазіргі уақытта не болып жатқанын, оқиға туралы кімге хабарланғанын, оқиға болған жерде жергілікті полиция қызметінің немесе;

- жергілікті полиция қызметінің қызметкерлеріне, басқа да лауазымды адамдарға оқиға орнын күзету және іздер мен заттардың бүлінуіне қарсы алдын алу шараларын қабылдау, оқиға орнына бөгде адамдарды жібермеу, жағдайдың сақталуын және қол сұғылмауын қамтамасыз ету туралы нұсқау беру (яғни шашыраңқы орналасқан заттарды ретке келтіруге, қирауды жоюға және басқа да өзгерістер жүргізуге жол бермеу). Бұл ретте лауазымды адамдар оны қалай ұйымдастыру керектігі туралы нұсқау алады;

- зардап шеккендерге көмек көрсету туралы, адамдардың өмірі мен денсаулығы үшін қауіпті және материалдық құндылықтарды жою қаупін жою туралы нұсқау беру;

- бірлескен қызметті үйлестіру үшін жергілікті полиция қызметінің және басқа да органдардың қызметкерлерімен байланыс орнату;

- мүмкіндігінше аккумуляторды ажыратып, жанармай төгілген жерді құммен жабыңыз (қажет болса).

Жәбірленушінің қауіпсіздігі:

- есіктерді ашыңыз (қайсысы ашылады, бірақ мақсаты - зардап шеккендердің жанындағы есіктер. «ТЕРЕЗЕЛЕРГЕ ІЛІНБЕҢІЗ!!!» Қауіпсіздік жастықтары өлтіруі мүмкін! - зардап шеккендерді сыртынан тексеріңіз.

- «03», қысылған кезде-және құтқарушыларды («101» арқылы), Егер жану қаупі бар болса (түтін пайда болса және өрт сөндіргіш көмектеспесе, машина үзілістен шығып кетеді, батып кетеді және т. б.) шақыруға болады.

-зардап шегушінің кеудесі мен алдыңғы панелінің арасында орналаспай, зардап шегушілерді тез шығарып алу, жамбас-жамбас-арқа-мойынға барынша ұқыпты қарау, бір нәрсеге жатқызу және жабу.

- біз мотоциклшіден дулығаны (шлем) тек көзге көрінетін ауыр зақым/қан кету жағдайында алып тастаймыз, оны тоқтату керек. Барлық басқа жағдайларда дулыға шешілмейді! - мұны мамандар жасайды.

4. Жедел-тергеу тобы мүшелерінің оқиға орнындағы әрекеттері

Оқиға орнындағы тергеушінің (анықтау органының) қызметінен басқа тергеу жедел тобының басқа мүшелерінің әрекеттері де маңызды буын болып табылады. Оларға мыналар жатады:

1) Криминалдық полиция жедел уәкілінің әрекеттері

- Жағдайды түсіну және таныстыру мақсатында оқиға орнына шолу.

- Құқық бұзушылар мен құқық бұзушылар туралы бастапқы ақпарат алу үшін құқық бұзушылықтың жәбірленушілерінен, куәгерлерінен қысқаша ауызша сұрау.

- Құқық бұзушыларды «ізін суытпай» немесе қызметтік-ізвестіру иттерін қолдана отырып, не белгілері бойынша, не куәгерлердің нұсқаулары бойынша қудалау.

- Оқиғаны көрген адамдар мен күдіктілерді анықтау мақсатында аулаларды-орамдарды аралап шығу.

- Құқық бұзушылардың ықтимал іздерін (оқиға орнынан тыс) табу мақсатында қоршаған ортаны зерттеу.

- Тергеушінің тапсырмасы бойынша анықталған куә мен оқиғаны көзімен көргендерден жауап алу.

- Оқиға орнында болған бөгде адамдар арасында іздестіру жұмыстарын жүргізу.

Қылмыскерлердің ықтимал ұшу жолдарын жабу үшін көрші қалалық және аудандық ішкі істер органдарына бағдар беру.

2) Криминалист маманның іс-әрекеті

- оқиға орнына шолу.
  - оқиға орнында криминалистикалық тіркеу ережелері бойынша фототүсірілім (бейнежазба) объектілерін анықтау.
  - оқиға орнында криминалистикалық тіркеу ережелері бойынша бастапқы нүктелерді таңдау және фототүсірілім (бейнежазба) жүргізу.
  - тергеушімен бірге құқық бұзушылық іздерінің шекараларын, тексеру әдісін және мүмкін болатын жерлерін анықтау.
  - тергеушімен бірлесіп құқық бұзушылық іздерін іздеу, табу, белгілеу, алып қою, ғылыми - техникалық құралдарды қолдану.
  - құқық бұзушылықтың алынған іздерін буып-түю, оларды сақтау шараларын қабылдау.
- 3) Жергілікті полиция қызметінің учаскелік полиция инспекторының іс-әрекеті
- Оқиға орнын күзетуді қамтамасыз ету.
  - Бөгде адамдарды алып тастау.
  - Куәгерлерді таңдау (тергеушінің тапсырмасы бойынша).
  - Криминалдық полиция қызметкерлеріне белсенді көмек көрсету («ізін суытпай» қудалау, үйлерді-пәтерлерді аралау және т.б.).
  - Өз учаскесінің аумағында тұратын есепте тұрған контингентті тексеру.

5. Тергеушінің (анықтау органының) оқиға болған жерге қарап-тексеру жүргізуі

Шартты түрде оқиға орнын тексеру процедурасын екі кезеңге бөлуге болады:

1. Іздеу-зерттеу кезеңі жалпы тексеру кезеңінен басталады. Ең алдымен, оқиға орны кемінде екі тұрақты объектіге қатысты бағытталған. Ашық жер учаскелері жақын елді мекендерге, электр беру желілеріне және т.б. қатысты бағдарланады, елді мекендерден және қандай да бір объектілерден едәуір қашық аумақтар GPS-навигаторлардың көмегімен бағдарлай алады. Бағыттамадан кейін шолу жүзеге

асырылады, оның барысында тергеуші (анықтау органы) оқиға орнының құрылымы туралы жалпы түсінік алады. Жалпы ереже бойынша шекаралар оқиғаның көрінетін іздерінің орналасуы шегінде анықталады (мысалы, құқық бұзушылық субъектісінің жақындау іздерінің басынан бастап). Мұндай іздер табылмаған жағдайларда аталған шекаралар мен тексерудің басталу нүктелері оқиға орны жағдайының жеке сипаттамаларын ескере отырып таңдалады. [4]

Әдетте, пәтердің, бөлменің, кеңсе бөлмесінің және т. б. қабырғалары үй-жайдың шекаралары болып табылады. Бұл нысандарды тексеру әдетте кіреберістен басталады. Ашық жерлерде шекараны рельефтің ерекшеліктері мен қоршаған орта құрылымына қарай анықтауға болады. мысалы, тексерілетін өрістің шекараларын оны қоршап тұрған өсімдіктердің шеттеріне орнатуға болады.

Тексерудің басталу нүктесі ретінде көрінбейтін іздердің орналасуы мүмкін аумақтарды таңдауға болады. Бұл оқиға орнына апаратын жалғыз жол болуы мүмкін. Жалпы шолу барысында көрінетін іздерді анықтау немесе олардың неғұрлым ықтимал орналасқан учаскелерін анықтау мүмкін болмаған аумақтар тексеруге жататын жағдайларда, тексеруді орталықтан бастау ұсынылады. Оларға оқиғаның негізгі кезеңі болған бөлімдер кіреді. Қылмыстық іс-әрекет жасау кезінде құқық бұзушылықтың аяқталуы байланысты болатын іс-әрекеттер орындалатын орын орталық болып табылады. Ұрлық болған жерде бұл құнды заттар ұрланған қойма болды делік.

Шағын көлемді тұрғын үй-жайларды тексеру кезінде негізінен оқиға болған жерді тексерудің концентрлік әдісі қолданылады, ол перифериядан орталыққа спираль бойымен қозғалу кезінде жағдай элементтерін тексеруден тұрады. Эксцентрлік қабылдау орталықтан шетке қарай тексеруді қамтиды [5, 48]. Бұл әдіс оқиғаның даму реттілігін анықтау, оқиғаға қатысушылар мен басқа адамдардың іздерін бөлу, оқиға орнындағы жағдайдың өзгеру себебі мен уақытын анықтау мүмкіндігі болмаған кезде қолданылады.

Сызықтық фронтальды әдісі едәуір аумақты, сондай-ақ жағдайы спиральмен жүруді болдырмайтын немесе едәуір

қиындататын үй-жайларды қарау кезінде ұсынылады. Қаралатын қабылдаудың мазмұнын тексерілетін алаңдарды квадраттар мен секторларға бөлу және оларды тексеру жөніндегі іс-әрекеттер құрайды [5,52]. Сондай-ақ оқиға орнын үздіксіз тексеру және іріктеу әдістері де ерекшеленеді. Іріктеу әдісі тергеушінің нұсқасымен қамтылған оқиғалар дамыған аумақтарды зерттеу болып табылады. Ішінара әдісті қолданған кезде тексерудің толық болмауын болдырмау үшін зерттелетін оқиғаның мән-жайлары, сипаты және қатысушылары туралы нұсқалардың осы жағдайларда барынша мүмкін болатын санын тексеру ұсынылады.

Егжей-тегжейлі тексеру сатысында тексерілетін заттардың бастапқы жағдайы: олар ашылуы, түсінілуі және т. б.

Оқиға орнының жағдайын зерттеу барысында тергеуші (анықтау органы) бұрын ұсынылған нұсқаларды толықтырады және нақтылайды. Объективті жағдайдың кез келген өзгерісі анықталған кезде оның зерттелетін оқиғаға байланысты немесе оған қатысы жоқ іс-әрекеттер мен оқиғалардан туындағанын анықтау қажет [4]. Ол үшін анықталған өзгерістерге әкелген әрекеттер мен оқиғаларды ойша модельдеу ұсынылады. Олар құқық бұзушылықтың іздері деп болжай отырып, тергеуші (анықтау органы) қол сұғушылық субъектілерінің басқа әрекеттерінің көріністерін іздеуді ұйымдастырады. Құқық бұзушылық жасау әдісі әлеуметтік қауіпті әрекетті дайындау, жасау және жасыру бойынша өзара байланысты әрекеттер жүйесі екені белгілі. Құқық бұзушылық әдісінің жеке элементтерінің арасындағы байланыстар олардың біреуін немесе бірнешеуін жүзеге асыру болашақта кез келген емес, тек кейбір операцияларды орындауға мүмкіндік беретінінен көрінеді. Құқық бұзушылықтың типтік әдістерін біле отырып, тергеуші (анықтау органы) кейбір әрекеттердің іздерін анықтай отырып, қол сұғу субъектісі тағы қандай операцияларды жасай алатындығын, сонымен бірге қандай іздер пайда болуы мүмкін және қай жерде болуы мүмкін екенін болжай алады. Әрине, бірнеше ұқсас болжамдар жасалуы керек. Оларды ескере отырып, құқық бұзушылықтың ықтимал іздерін іздеу ұйымдастырылады.

Оқиға болған жерді қарау кезінде теріс мән-жайлар сияқты құқық бұзушылықты жасырудың белгілері анықталуы мүмкін. Теріс мән-жайлар деп болжанған іс-әрекеттің мән-жайлары, сипаты мен субъектілері туралы нұсқаларға қайшы келетін деректер айқындалады (яғни нақты мән-жайлар сіздің нұсқаларыңызбен ұштаспайды) [5]. Бұл жағдайлар, ең алдымен, кінәлілерді жауапкершіліктен жалтару үшін құқық бұзушылықты жасыру субъектілері жасаған суретке қайшы келеді. Теріс жағдайлардың арасында: жасырын оқиғаның болмауы туралы қарама-қайшы нұсқалар; оқиғаның қылмыстық емес сипаты туралы нұсқаны жоққа шығару; пайда болмай, сахналанған оқиға дами алмайтын іздердің болмауы туралы; болжанғанмен салыстырғанда неғұрлым ауыр құқық бұзушылықтың іздері туралы; зерттелетін жағдай немесе модельденген жағдай жағдайында оқиғаның мүмкін еместігі туралы; құқық бұзушылық субъектілерінің жеке басы және олардың саны туралы нұсқаның дұрыстығына, анықталған іздердің мінсіз сипатына күмән келтіруге негіз болып табылатын деректер ерекшеленеді. Өртүрлі типтегі және топтағы қылмысты жасыру белгілері болып табылатын келеңсіз мән-жайлардың басқа да классификациялары бар. Алынған деректер теріс мән-жай болып табылады деген болжам одан әрі тексеру барысында күмән тудыратын ақпараттың көздері мен жеткізгіштерін зерттеу және оны басқа мәліметтермен салыстыру арқылы тексеріледі [4].

2. Қорытынды кезеңде қажетті объектілерді алып қою жүргізіледі, тексеру хаттамасы жасалады, онымен осы тергеу әрекетіне қатысушылар танысады.

Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасы мынадай талаптарды қанағаттандыруға тиіс:

- 1) хаттама қылмыстық-процестік кодексінің талаптарына дәл сәйкестікте жасалуға тиіс;
- 2) оқиға орнының жағдайы туралы нақты түсінік алу үшін тіркелетін барлық нәрсенің толық және объективті көрінісі;
- 3) оқиға орнында табылған, іс бойынша шындықты анықтау үшін маңызы болуы мүмкін барлық іздер мен заттардың көрінісі;
- 4) Хаттамадағы деректер қажет болған жағдайда оқиға

орнын қайта жаңартуды жүзеге асыруға болатындай баяндалуға тиіс.

Тексеру хаттамасының жоғары сапасын қамтамасыз ету үшін оқиға болған жерді (немесе оның жеке бөлігін) зерттеу кезінде алдымен нобайл жазбалар жасап, содан кейін хаттама жасау ұсынылады [6, 213].

Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасы тергеу әрекеті барысында немесе ол аяқталғаннан кейін тікелей жасалады және оған қарап тексеруге қатысушылар дереу қол қояды. Егер объективті себептермен бұл мүмкін болмаса (жаңбыр, аяз және т.б.), тергеуші өрескел жазбалармен шектеледі және алғашқы мүмкіндікте тексеруге қатысушылар қол қоятын хаттама жасайды.

Хаттама қолмен жазылуы немесе баспа машинкасына басылуы мүмкін. Қажет болған жағдайда бір данасы сараптама тағайындау туралы қаулымен бірге сарапшыға (мысалы, сот-медицинаға) берілуі үшін оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасының екі данада жасалғаны жөн.

Егер хаттама бірнеше бетте жасалса, куәгерлердің әр беттің төменгі жағына қол қойғаны жөн. Түсіну қиын қолжазбамен жасалған хаттамаға оның көшірмесін жазу әдісімен қоса беру керек.

6. Оқиға орнын қарап-тексеру хаттамасы

Оқиға орнын қарап-тексеру хаттамасы мыналардан тұрады:

1. Көрсетілген кіріспе бөліктің:

- тексеру жүргізу үшін негіздеме (ҚР ҚПК 224-б.);
- оқиға туралы хабарламаны алу уақыты және кімнен келіп түсті хабарлама;
- тексеру жүргізілген орын мен күн;
- хаттама жасаған адамның лауазымы мен тегі;
- қарап-тексеруге әрбір қатысушының тегі және аты - жөні, ал куәгерлерге қатысты-тегі, аты, әкесінің аты және мекенжайы.

Кіріспе бөлігінде де белгілер жасалады:

- маманға оның құқықтары мен міндеттерін түсіндіру және маманның қолымен өз міндеттерін орындаудан бас тартқаны немесе жалтарғаны үшін жауапкершілік туралы ескерту;

- куәгерлерге олардың құқықтары мен міндеттерін

түсіндіру туралы;

- тексеру жүргізілген жағдайлар туралы.

2. Сипаттау (зерттеу) бөлімінде көрсетіледі:

1) 1) тергеу әрекетінің мазмұны: тергеушінің оқиға болған жерді қарап шығу жөніндегі барлық іс-әрекеттері, сол сияқты қарап-тексеру кезінде анықталған кезектілікпен және қандай да бір іс-әрекеттерді жүргізу уақыты, мысалы, мәйіт құбылыстарын жазып алу уақыты сипатталуы тиіс. Қажет болған жағдайда материал жүйелендірілуі мүмкін; тергеу әрекетін жүргізу кезінде қолданылған техникалық құралдар; оларды пайдалану шарттары мен тәртібі; осы құралдар қолданылған объектілер; алынған нәтижелер; техникалық құралдарды қолдану алдында бұл туралы тергеу әрекетіне қатысушыларға хабарланғаны туралы белгі.

3. Қорытынды бөлімінде көрсетіледі:

- егер мәйіт оқиға орнында табылса, оны ашу үшін қайда жіберілді;

- оқиға болған жерді тексеру барысында алынған объектілер саналанады және сипатталады, олардың қайда жіберілгені немесе сақтауға кімге берілгені, қалай буып-түйілгені белгіленеді;

- дәлелдемелерді табуға, тіркеуге және алуға байланысты маманның өтініші;

- куәгерлердің жүргізілген іс-әрекеттер бойынша ескертулері көрсетіледі;

- тексеру жүргізудің басталу және аяқталу уақыты белгіленеді;

- хаттамаға қосымшалар туралы белгілер жасалады (жоспарлар, схемалар, көшірме бейнелер, із бедерлері және т.б.).

Хаттамаға тергеуші, куәгерлер және тергеу әрекетінің басқа да қатысушылары қол қояды.

Хаттамада көру, жанасу (мысалы, «мәйітті ұстағанда суық»), иіс сезу (мысалы, «бөлмеде керосиннің иісі сезіледі»), есту органдарының көмегімен анықталған жағдайлар, егер дыбыстар объектінің физикалық жағдайын сипаттайтын болса (мысалы, «мәйіттің кеудесін басқан кезде сынған қабырғалардың қысылуы естіледі») көрсетілуі мүмкін.

Оқиға болған жерді қарау хаттамасын құрастыру кезінде мыналарды қолданбау ұсынылады:

- 1) жіктік жалғауы қолданылатын көп сөз тіркестері;
- 2) «жанында», «алыс емес», «жақын» т.б. сияқты белгісіз тіркестер;
- 3) тексеруге қатысушыларға түсініксіз жергілікті сөздер мен арнайы (қажеттіліксіз) терминдер;
- 4) ескірген сөздер мен сөз тіркестері (мысалы, «сего числа», «учинили»).

Хаттаманы жасау және онымен танысу ыңғайлы болуы үшін пайдалануға рұқсат етіледі:

1) бөлімдердің тақырыпшалары (мысалы, «ас үйді тексеру», «мәйіттің позасы», «мәйіттің киім қалтасының ішіндегісі»);

2) абзацтарды бөлу;

3) жеке объектілерді нөмірлеу (мысалы, «үстелде келесі кітаптар табылды:

1) Орман шаруашылығы маманының анықтамалығы. М., 2015;

2) ҚР Қылмыстық кодексі. Астана, 2014, т.

Хаттаманың кіріспе бөлігінде оқиға болған жерді қарап-тексеруді жүргізуге себепші болған нақты деректер көрсетілуге тиіс. Бұл ретте байқалады:

1) оқиға туралы хабарлама қайда түсті;

2) ол туралы кім және қашан хабарлады;

3) хабарламаның қысқаша мазмұны.

Хаттамада сондай-ақ оқиға орнын тексеру бойынша тергеушінің іс-қимылын реттейтін ҚПК-нің баптарына сілтеме жасау қажет. Мысалы: «ҚР ҚПК-нің 223-бабының негізінде, ҚР ҚПК-нің 224-225-баптарын басшылыққа ала отырып, оқиға болған жер мен мәйітті қарап-тексеру жүргізілді, ол туралы ҚР ҚПК-нің 224-бабына сәйкес оқиға болған жерді қарап-тексерудің осы хаттамасы жасалды».

Оқиға орнын тексеру хаттамасында тергеушінің оқиға орнына келген уақыты емес, тергеуші қарап-тексеруді тікелей бастаған уақыты белгіленеді. Оның аяқталу уақыты деп оқиға болған жерді қарап тексеруге қатысушылардың хаттамаға қол қою уақытын есептеу керек (қолайсыз жағдайларға байланысты хаттама тікелей оқиға болған жерде

жасалуы мүмкін болмаған жағдайларды қоспағанда - қарап тексерудің нақты аяқталу уақыты) [7]. Хаттамада, егер үзіліс орын алған болса, қарап-тексеру жүргізу кезінде үзілістің басталу және аяқталу уақыты да белгіленеді. Мәйітті қарап-тексеру кезінде мәйітті тікелей қарап-тексеру уақыты, сондай-ақ қандай да бір мәйіт өзгерістерін тіркеу уақыты көрсетіледі.

Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасында:

1) жарықтандыру жағдайы (егер жарықтандыру жасанды болса-жарық көздері саналады, егер табиғи болса - оның сипаты белгіленеді, мысалы «ашық күн жарығында», «бұлтты ауа райында»;

2) ауа райы жағдайлары (жаңбыр, қар, бұршақ); в) ауа температурасы.

Қарап-тексеру барысында іздер мен заттарды табу және алып қою хаттаманың сипаттау бөлігінде белгіленеді. Алынған іздер мен заттар оның соңғы бөлігінде де көрсетілуі керек. Оларды әрбір алынған объектінің сериялық нөмірлерін көрсете отырып тізімдеген дұрыс. Егер зат буып-түйіліп, мөрленсе, онда хаттамада ораманың сипаты, мөрдің түрі (ермексаз, сүргіш) және мөр бедерінің толық мәтіні көрсетіледі.

Егер атаудың дұрыстығы тергеушіде де, куәгерлерде де күмән тудырмайтын жағдайда ғана объектінің атауы тексеру хаттамасында келтіріледі. Өзге жағдайларда ол сыртқы белгілердің сипаттамасымен ауыстырылады (мысалы, «жақтары 60х20х40 мм параллелепипед түріндегі сары металл бөлігі»).

Хаттаманың әртүрлі жерлеріндегі бір объектіні әртүрлі сөздермен белгілеуге жол берілмейді (мысалы, «тарақ», «бұрандалы кескіш», «тіскескіш»).

Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасында қарап-тексеру кезінде қатысқан және оған қатысқан адамдардың мынадай мәлімдемелері мен ескертулері көрсетілуге тиіс:

1) қарап-тексеруге қатысушының пікірі бойынша тергеушінің дұрыс емес әрекеттері туралы;

2) хаттамада көрсетілмеген қандай да бір мән-жайларды көрсету қажеттігі туралы шешімдердің бірін қабылдайды;

- 3) дәлелдемелерді табуға, бекітуге және алып қоюға байланысты маманның өтініші;
- 4) қандай да бір объектіні тану туралы өтініш (мысалы, куәгердің «П» сотталған адамның мәйіті оқиға орнында тұрғаны туралы өтініші);
- 5) қандай да бір заттың тиесілігі туралы мәлімдеме (мысалы, куәгер С. - ның оқиға орнында табылған пышақ П. - ға тиесілі екендігі туралы мәлімдемесі);
- 6) оқиға болған жерді қарап-тексеру кезінде тергеушінің іс-әрекетінің сипатына және іздестіру бағытына әсер ететін өзге де өтініштер мен ескертулер (мысалы, заттарды орналастыру тәртібі бұзылғаны туралы қойма бастығының өтініші);
- 7) оқиға орнын қарап-тексеруге қатысатын айыпталушылар, күдіктілер, жәбірленушілер немесе куәлар хабарлайтын, оқиға орнындағы жағдайға байланысты деректер қоса беріледі.

Мәлімдемелер мен ескертулер бірінші жақта айтылғаны жөн.

Оқиға болған жерді қарап-тексеру хаттамасында қарап-тексеруге қатысушылардың және өзге де адамдардың заңсыз әрекеттері (мысалы, затты ұрлауға, іздерін жоюға әрекет жасау) және тергеуші қабылдаған шаралар көрсетілуге тиіс [8, 7].

Бұдан әрі хаттамада қосымшалар тізбесін көрсету қажет. Әйтпесе, нақты қолданба дәлелді мәнін жоғалтады.

Қосымшалардағы деректер хаттаманың мазмұнына қайшы келмеуі тиіс.

Хаттамада жоспарға сілтеме жасауға болады (мысалы: ...жоспарда 8 санымен көрсетілген ашық жерде діңінің шеңбері 83 см қарағай өседі. Одан солтүстікке қарай 12 м жерде діңінің шеңбері 56 см болатын шырша өседі, ол жоспарда 9 санымен көрсетілген...»).

Қарап-тексеру хаттамасына ҚР ҚП-нің 224-бабында атап өтілген қосымшалар ғана емес, сондай-ақ оқиға орнының жағдайын көрсететін өзге де объектілер немесе жекелеген заттар қоса тіркелуі мүмкін..

Оқиға болған жерді қарап-тексеру хаттамасын жасау кезінде фотосуреттер басылып шығарылмағандықтан, хаттамада тек түсіру фактісі көрсетіледі.

Қарап-тексеру хаттаманың сипаттама бөлігінің үлгісі		
№	Нысан және аймақ	Хаттамадағы сипаттама
Іс-әрекет сипаттамасы		
1	Кез келген жаңадан келген қатысушыны қарап-тексеруді ресімдеу	Сағат 10:30-дан бастап тексеруге Қостанай облысы ІІБ Қостанай АІБ ОҚО криминалист аға маманы полиция капитаны Е.В.Базыкин қатысуда.
2	Куәгердің ауысуын ресімдеу	Сағат 11.40-тан бастап куәгер Семенов С.М., әл-ауқаттың нашарлауына байланысты тексеруге қатыса алмайды. Осы уақыттан бастап, тексеру кезінде куәгер ретінде Шевнин Г.В., мекен-жайда тұрады... тексеру жүргізу тәртібі, сондай-ақ оның ҚР ҚПК 82-бабында көзделген құқықтары мен міндеттері түсіндірілген _____ (куәгердің қолы)
3	Сипаттама бөлігін жабатын қаптамаларды ресімдеу	Жоғарыда аталған барлық іздер мен заттардың орамалары тергеуші мен куәгерлердің қолдары қойылған түсіндірме биркалармен және Қостанай облысы ПД Қостанай ауданы АІБ мөр бедерімен жабдықталған. Барлық заттар мен іздер алдын-ала суретке түсірілді.
Оқиға орны		
1	Орынды бағдарлау және жақындау	Қарап-тексеру орны Қостанай облысы, Қостанай қаласы, Ленин көшесі, 22 мекенжайында орналасқан бес қабатты кірпіш үйдің екінші қабатында орналасқан № 8 пәтер болып табылады. Қарап-тексерілетін пәтерге жақындау әрқайсысы 22 сатыдан 3 аралықтан тұратын баспалдақ маршы, сондай-ақ кабинасы кіреберіске қарама-қарсы қабырғада орналасқан лифт арқылы жүзеге асырылады. Подъездегі баспалдақ маршы құлыппен жабылған шатыр есігімен шектеледі. Екінші қабаттың баспалдақ алаңында № 8, 9, 10 және 11 пәтерлердің есіктері орналасады. № 8 пәтердің есігі баспалдаққа жақын және оның сол жағында орналасқан. Тексерілетін

		кіреберісте қоқыс құбыры бар. Кіреберіс қоқыс жәшігінің есігі бірінші қабатта орналасқан, үйдің сыртқы жағында орналасқан. Қарап-тексеру кезінде есік жабық. Шақырылған қызметкер №13 пәтер иелері кооперативі Иванова В.И. есік ашық болды. Қоқыс контейнерін тексеру барысында үстіне тұрмыстық қоқыстың аз мөлшерімен себілген пышақ табылды.
2	Пәтердің бөлмелері мен басқа үй-жайларының өзара орналасуының сипаттамасы	Бұл пәтердің дәлізі тікбұрышты пішінді. Оның екі бағыты бар. Біріншісі солға-ас үйге, екіншісі тікелей алдыңғы есіктен. Екінші бағыттың сол қабырғасында № 1 және № 2 бөлмелерге кіреберістер бар. Бұл бағыт біріктірілген жуынатын бөлмеге кірумен аяқталады.
3	Бөлмені қарап-тексеру	Бөлменің есігі біресікті, ағаштан жасалған. Бөлме жағынан орнатылған металл шпингалет бар. Бөлмені одан әрі қарап-тексеру кезінде оның қабырғалары: 1; алдыңғы есігі бар қабырғаның оң жағындағы қабырға - 2; алдыңғы есігі бар қабырғаға қарама - қарсы қабырға - 3; алдыңғы есігі бар қабырғаның сол жағындағы қабырға-4. Бөлме тікбұрышты, өлшемі 5 x 4 м, төбенің биіктігі - 2,7 м., деп белгіленеді. Еден паркет тақтасымен жабылған. Қабырғаларда тұсқағаз жасыл, әр түрлі реңктерде бірдей түсті ромбтар мен аналық бездер түрінде өрнектелген. Бөлме төбенің орталық бөлігінде орналасқан үш қыздыру шамынан тұратын люстрамен жарықтандырылған. Жарықтандыру алдыңғы есіктің сол жағындағы №1 қабырғаға еденнен 1 м биіктікте орналасқан қосқышпен басқарылады. Ажыратқыш ақ түсті; беті тегіс. Тексеру кезінде жарық дұрыс.
4	Дәлізді қарап-тексеру	Дәліздің бірінші бағытының өлшемдері, 1,5 x 1,2 м., екінші 3,7 x 1,2 м., биіктігі - 2,7 м. Алдыңғы есіктің оң жағындағы қабырғаға орнатылған шаммен жарықтандырылған. Дәліздің едені

		өңделмеген. Ізі бар бөтелке суретке түсіріліп, арнайы қаптамаға жылжымайтын түрде оралып, Қостанай облысы бойынша АПБ ТО No3 мөрімен бекітіліп, куәгерлердің, тергеушінің қолдарымен мөрленіп, түсіндірме жазуларымен қамтамасыз етілді.
5	Асүйді қарап-тексеру	Ас үйдің есігі бір жармалы ағаш, ақ, құлыптар мен құлыптар жоқ. Тексеру кезінде есік ашық. Ас үй тікбұрышты, өлшемі 2 х 3 м, төбенің биіктігі - 2,7 м. Еден сары линолеуммен жабылған. Ас үйге кіре берістің оң жағындағы қабырғада сол жақ жоғарғы бөлігінде терезесі бар қос қанатты бір жақтаулы терезе бар. Терезеде зақым жоқ. Тексеру кезінде жабық. Ас үйден табылды...
Көлік құралы мен іздердің сипаттамасы		
Көлік құралын сипаттау кезінде хаттамада төмендегі сипаттамалар көрсетіледі: - автомобильдің тұрған жері және оның жолдың жүру бөлігіне қатысты жағдайы; - автомобиль түрі, маркасы, шығарылған жылы, мемлекеттік нөмірі, шанағы мен кабинасының түсі, спидометр көрсеткіштері; - тежегіш жүйесінің, рульді басқарудың техникалық жағдайы (руль дөңгелегінің люфтінің шамасы және қолмен басқару бөлшектерін бекіту жай-күйі); шиналар моделі, сурет түрі және протектордың тоқтайтын тереңдігі; фаралардың диффузорлары мен рефлекторларының, Бұрылыстар мен габаритті оттардың Жарық реттеуінің жағдайы, жай-күйі және дұрыстығы; шыны тазалағыштардың жарамдылығы; беріліс қорабының рычагының, алдыңғы осьтің қосу рычагының және жарықтың орталық ауыстырып-қосқышының кілттері; - көлік құралындағы зақымданулар, олардың сипаты мен орналасуы. Бөгде іздердің болуы және олардың сипаттамасы; - жүктің болуы, сипаты және жағдайы; - көлік құралын қарап-тексеруден кейін сақтау орны (оны сақтауға жауапты адамды көрсете отырып);		
1	Көлік құралының сипаттамасы	Тас жолдың сыртында және оның оң жағында, солтүстікке қарай «шектеу-жылдамдығы сағатына 50 км» тыйым салатын белгіден 30 метр (Н. қаласына қарай қозғалыс бағыты бойынша) шөппен жабылған топырақта шанақтың

		оң жағында жатқан ГАЗ-33023 маркалы жүк автомобилі, «kz 237 BLM 10» мемлекеттік нөмірлік белгісі бар. Автокөліктің алдыңғы жағы тас жолдан және қозғалыс бағытына қарай 480. Артқы оң доңғалақтан жүру бөлігінің оң жақ шетіне дейінгі қашықтық 7,5 м, жасыл аялдама павильонының бұрышына ең жақын орналасқан. автомобиль - 21 м. Автомобильдің кабинасы мен шанағы сұр түске боялған. Автокөліктің орналасуын бағыттаушы, айналып өту және қараңыз. бұл таспа түсіндірме белгісіне орналастырылған.
2	Жолды және ондағы көлік іздерін қарап-тексеру хаттамасындағы сипаттама	Жолдың қарап-тексерілетін учаскесі - жүру бөлігінің ені 15 м асфальтты тас жол. Жол төсемінің екі жағында ені 2,3 м қиыршықтас жол жиектері бар, олардың артында тереңдігі 0,6 м кюветтер жабдықталған. Қарап-тексеру учаскесіндегі жол көлденең, бұрылыстарсыз. Жолдың жүру бөлігінің Н. қаласына қарай қозғалыс бағытына қатысты оң жақ жолағында «оңға бұрылуға тыйым салынады» белгісінен 110 метр қашықтықта көлік құралының параллель орналасқан екі жүгіру жолы түріндегі көрінетін үстіңгі іздер табылды. Жолдың ені-1,72 М, оң жолдың ізі көрсетілген жол белгісінен метр және жолдың оң жиегінен 2,1 м басталады. Оның ұзындығы - 21,5 М, сол жақ жолдың ізінің ұзындығы-20 м.бастапқыда, 3,5 м бойы жолдарда алты орамалы бойлық жолақтар түрінде доңғалақ протекторының үлгісі айқын көрінеді. Әрі қарай іздер қара түсті екі қатты жолақ болып табылады. Сол жақ жүгіру жолында ерекшелік тұрақты емес пішінді проекция түрінде бейнеленген, оның ең үлкен ені 3,5 см, ұзындығы 6 см келесі ұқсас проекцияға дейінгі қашықтық 230,8 см құрайды. екі доңғалақтың іздері «CANON-B» камерасымен масштабты фотография

		ережелеріне сәйкес суретке түсіріледі.
3	Оқиға орнын қарап-тексеру хаттамасында фаралардың табылған сынықтары туралы сипаттама	Тас жолдың бойында табылған түссіз шыны сынықтарыі сфералық пішінге ие. Сыртқы беті тегіс тегістелген, ішкі жағы-автомобиль фараларына тән ені 2 мм роликтер түрінде рельефке ие. Бес фрагменттің өлшемдері үшбұрышты пішінді: 1-й 5,6 см x 2,8 см x 8,1 см; 2-й 6,5 см x 4,8 см x 6,3 см; 3-й 2,4 см x 1,5 см x 2,7 см; 4-й 2,8 см x 1,6 см x 2,9 см; 5- й 1,7 см x 1,5 см x 1,7 см. Ең үлкен өлшемдері бар төртбұрышты пішінді үш сынықтар 5,8 см x 4,6 см; 3,1 см x 3,7 см; 2,8 см x 2,1 см. Көлемі 5,8 см x 4,6 см сыртқы сфералық бетінде «ZO» белгісі, ал өлшемі 5,6 x 2,8 x 8,1 см сынықтың ішкі бетінде рельефті дөңес штрихтармен құрылған «А – 63» белгілері бар.
Қол іздерінің сипаттамасы		
Қол іздері табылған жағдайда хаттамада: - іздері бар затты табу орны (қозғалмайтын бағдарларға қатысты); - із табылған заттың және оның бөлігінің атауы мен мақсаты; - заттың материалы мен жай-күйі (беті құрғақ, дымқыл, шаңды және т. б.); - іздердің түрлері (көлемді, үстіңгі, тоттанған, аз көрінетін, көрінбейтін, боялған); - боялған іздердің түсі; - іздердің саны және өзара орналасуы: заттағы іздер мен олардың бөліктерінің орналасуы (әр ізден заттың екі жағына және жақын іздерге дейінгі қашықтық); - папиллярлық үлгілердің түрлері (Егер айқын көрінсе); - қандай қолмен және қандай саусақтармен, сондай-ақ қандай әрекеттер кезінде із қалдырғанын бағалауға мүмкіндік беретін белгілер; - іздерді анықтау, белгілеу, алу, көшіру тәсілдері; - іздер қандай материалға оралған, қаптама қандай мөрмен мөрленген. Хаттаманың қорытынды бөлімінде: мәйіт дактилоскопияланды ма, оқиға орнында табылған іздермен салыстыру үшін қол саусақтарының (алақандарының) таңбалары алынды ма және кімде бар екенін (Тегі, Аты, Әкесінің аты, мекенжайы немесе жұмыс орны) көрсету қажет.		
1	Саусақ ізін анықтау	Ажыратқыштың беті мен оның жанындағы қабырға қара дактилоскопиялық ұнтақпен өңделген.

		Өлшемі 1,8 х 1 см болатын ажыратқыштың жанынан саусақ ізі табылды. Ізден еденге дейінгі қашықтық – 1 м 50 см, есіктің кептелісіне дейін-30 см.. Із ақ түсті «скотч» таспасына көшірілді, оның өлшемі 4х4 тораптап фотоға түсіруді құрады, ол сүйреткіш арқанның көмегімен дөңгелектерге қойылды. Қарап-тексеру кезінде қозғалтқыш жұмыс істемейді, спидометр «68985» санын көрсетіп тұр. Тежегіш педальды басқан кезде автомобиль дөңгелектері айналмайды, шлангтар мен қосылыстардан тежегіш сұйықтық ағып кетпейді. Тежегіш резервуары мен ілініс резервуары мойынға дейін сұйықтықпен толтырылған. Руль дөңгелегінің еркін айналу бұрышы-210. Руль дөңгелегін оңға және солға бірнеше рет бұрған кезде автомобильдің алдыңғы дөңгелектері тиісті бағытқа бұрылады. Барлық шиналарда бұрыштар түрінде орналасқан әр түрлі пішінді көпбұрыштар түріндегі протектордың суреті бар, олардың өткір ұштары автомобильдің бағыты бойынша бағытталған. Шиналарда «K VI 92 55863266» таңбасы бар. Әрбір шинаның протекторының тереңдігі 1,9 мм құрайды. Шиналарда көрінетін зақым табылған жоқ. Жарық аспаптары, габариттік оттар, бұрылу сигналдары мен шыны тазалағыштар дұрыс жұмыс істейді. Беріліс қорабының тұтқасы бейтарап күйде, алдыңғы ось өшірулі, жарықтың орталық ауысу түймесі өшірулі. Автокөліктен келесі зақымдар анықталды: оң жақта кабинаның төбесінде бірнеше ойық бар, кабинаның алдыңғы және оң жақ әйнегі сынған, кабинаның оң жақ алдыңғы тірегі майысқан, автомобильдің оң қанаты. сынған, оң жақ тақтасы сынған. Зақымдалған жерлерде топырақтың ұсақ бөлшектері мен топырақтың шөпті

		жамылғысы түрінде қара-жасыл түсті қабаттар бар. Шанақта(кузов) жүк, сондай-ақ кабинада құнды заттар, құжаттар жоқ. Оң жақтағы радиатордың қаптамасында шетінен 25 см және капоттан 15 см қашықтықта 18x15 см, тереңдігі 5 см ойық анықталды. Майысудың шеттерінде қанға ұқсас қоңыр зат бар.
2	Шыны сынығындағы табылған қол іздері	А терезесінің терезе төсенішінен бесбұрыш түріндегі терезе шынысының тараптардың ұзындығы 18 см, 12 см, 14,5 см, 16 см, 9,8 см сынығы табылды. Жарықтың әр түрлі күйінде шыны сынығын тексеру кезінде оның бетінде бұрышы 2,5 см, 3 см, 5,4 см, ұзындығы 14,5 и 16 см 0,5 - 0,6 см қашықтықта бір-біріне жақын орналасқан үш түссіз саусақ іздері табылды. Ортаңғы із екі шектен 1 см жоғары орналасқанОлардың барлығы сопақша пішінді, олар қарапайым ілмектері бар өрнектердің орталық бөліктерін басып шығарды. Ілмектердің аяқтары оңға қарайды. Табылған іздер қара стеклографымен анықталған. Ізі бар шыны сынығы суретке түсірілген, қозғалыссыз оралған, орам № 3 мөр басылған ТБ АПБ Қостанай ауданы, куәгерлердің, тергеушінің қолдарымен бекітілген, жабдықталған, түсіндірме жазбалармен толықтырылған.
3	Бөтелкедегі қолдың іздері	Витринаның сөресінде Московская арағынан сыйымдылығы 0,5 литр мөлдір шыныдан жасалған бос бөтелке бар. (жапсырмада көрсетілгендей). Бөтелкенің беті салыстырмалы түрде таза. Бөтелкені жарыққа әр түрлі жағынан қарап-тексеру кезінде оның цилиндрлік бөлігінің бетінде жапсырманың сол жақ шетінен 4 см және оның түбінен 7 см үш түссіз саусақ ізі табылды (екеуі бөтелкенің бір жағында бір - бірінен 0,5 см қашықтықта

		және біреуі қарама-қарсы). Өзара орналасуына қарай олар оң жақ қолының үлкен, сұқ және орта саусақпен қалдырылды. Табылған іздер кара стеклоглафпен сызылып іздерді анықтау құралдары қоңыр линолеуммен жабылған, қабырғаларында ақ-қоңыр түсті тұсқағаздар бар. Дәлізде табылды ...
Құралдар мен бұзу іздерінің сипаттамасы		
Бұзу құралдары табылған жағдайда хаттамада мыналар көрсетіледі: - табылған жері және сақтау шарттары, нақты атауы және мақсаты; - материал, түс, сапалық жай-күйі; - пішіні (дөңгелек, тікбұрышты, үшбұрышты, анықталмаған және т. б.); - өлшемдері (ұзындығы, ені, қалыңдығы) және қажетті жағдайларда салмағы; - жазулар, таңбалар, маркалар, нөмірлер және т. б.; - барлық құрамдас бөліктердің болуы; - ақаулар және олардың ерекшеліктері; - бөлшектердің, бөгде заттардың, дақтардың және басқа іздердің болуы; олардың түсі; - тақырыпты басқалардың арасынан бөлуге мүмкіндік беретін барлық басқа ерекшеліктер; - суретке түсіру құралдары мен әдістері; - бұзу құралын орау әдісі; - қаптама қандай пломбамен жабылған. Егер бұзу іздері табылса, хаттама мынаны көрсетеді: - олар орналасқан тосқауыл түрі (есік, терезе, қабырға, төбе және т.б.); - кедергі материалы (тақта, бөрене, фанера, темір және т. б.); - тосқауыл беті (тегіс, боялған және т. б.); - іздің орналасқан жері(үй-жайдың ішінен немесе сыртынан), із ортасынан екі тұрақты бағдарға дейінгі қашықтық); - із түрі (көлемді, беттік, қабаттасу, қабыршақтану, соққы, қысым, үйкеліс, кесу, кесу ізі); - жолдың пішіні (дөңгелек, сопақ, тікбұрышты, тұрақты емес және т. б.); - із өлшемі (ұзындығы, ені, тереңдігі); - соқпақтар мен ойықтар түріндегі іздің өзіне тән ерекшеліктері (пішіні, өлшемдері, орналасуы); - ізінде бөгде бөлшектердің болуы және түсі; - суретке түсіру құралдары мен әдістері; - алу және орау тәсілі;		

- қандай мөр басылған қаптама.		
1	Бұзу құралдарының сипаттамасы	Баспалдақтың сол жағында, № 8 пәтердің есігіне жақын жерде ұзындығы 250 мм қашау бар. Оның тұтқасы ағаш, цилиндр тәрізді, диаметрі 20 мм, ұзындығы 100 мм. Ұшы мен сақинасы ақ металдан жасалған. Қашаудың жұмыс бөлігі қара түсті металдан жасалған, төртбұрышты, ені 25 мм, қалыңдығы 4 мм. Оның бір жағында сопақша қоршалған «ПЛЗ» әріптері түріндегі мөрі бар. Қашаудың жүзі өткір жонылған. Пышақтың кесу жиегінде ашық көк түсті заттың жабысқақ бөлшектері бар. Қашау түйіндік және егжей-тегжейлі түсіру тәсілімен суретке түсірілді.
2	Балта сипаттамасы	Ұсталған балта беті көгерген металдан жасалған. Балтаның биіктігі 14,5 см, төбе басының ені 2,8 см Балта сабы ағаш, жалпы ұзындығы 29 см. Балта жүзінің бір жақ бетінде ромб тәрізді таңба басылған. Балта жүзінде жаңа қайраудың іздері бар. Оның ортаңғы бөлігінде бір-бірінен әртүрлі қашықтықта орналасқан әр түрлі ені мен тереңдігі бар ойықтар мен бұдырлар бар. Алдыңғы беті мен балта төбесінің басының жұмыс жазықтығымен түзілген жиекте жұптасып орналасқан 8 ойық көрінеді. Әр шұңқырдың арасындағы қашықтық 1,7; 2,1 және 1,6 мм.
3	Балғаның сипаттамасы	Еденде балға табылды. Тұтқаның басынан № 1 қабырғаға дейінгі қашықтық-20 см, № 2 қабырғаға дейін-1 м 50 см, тұтқаның соңынан сол белгілерге дейін сәйкесінше 20 см және 1 м 10 см.балғаның соққы бөлігі бір жағынан металл, қара, шаршы және екінші жағынан екі бұрышы бар. Балғаның ұшы дөңгелек. Тұтқасы ағаш, қоңыр. Сүттен табылды...
4	Бұзу іздерінің	Қойманың кіреберіс есігі ағаш, бір

	сипаттамасы	есікті, екі панельді, сырты қоңыр, іші ашық көк түске боялған. Өлшемі 85х190 см, жақтауының қалыңдығы 4 см болатын есік қораптың оң жақ жақтауына екі ілмектің көмегімен бекітіліп, баспалдақ алаңына қарай ашылады. Тексеру кезінде есік 17 см ашық болды. Онда екі бұрандамен бекітілген құлып бар. Еденнен құлыптың алдыңғы планкасының төменгі шетіне дейінгі қашықтық-70 см. Құлыптың тірегі қораптан 2 см шығады. Сыртқа қарайтын ысырманың бетінде металдың жаңа жылтырлығы бар екі сызаттар көрінеді. Сызаттар бойлық оське және бір-біріне параллель орналасқан. Есіктің жақтауында, құлыптан жоғары, бір-бірінің қасында орналасқан екі басылған іздер бар. Іздер тікбұрышты пішінді. Бірінші іздің өлшемдері 25 х 28 мм, ең үлкен тереңдігі-9 мм. Іздің ортасынан есіктің төменгі жиегіне дейінгі қашықтық - 96 см, раманың ішкі қабырғасына дейін - 26 мм. Екінші іздің өлшемдері 25 х 32 мм, ең үлкен тереңдігі - 7 мм. Іздің ортасынан есіктің төменгі жиегіне дейінгі қашықтық 105 см, раманың ішкі қабырғасына дейін - 28 мм. Іздердің орталықтары арасындағы қашықтық - 91 мм. Іздердің қысқа жақтары жақтаулардың ішкі және сыртқы қабырғаларына параллель орналасқан. Іздердің тереңдігі біртіндеп жақтаудың ішкі жиегіне қарай артады. Әр жолдың жоғарғы ішкі бұрышында өлшемі 8х4 мм болатын жартылай сопақша пішінді дөңес бар. Бұл дөңес іздердің қысқа жағына параллель орналасқан. Іздері фотоға түсірілді. Есік жақтауындағы іздерден пластилин құймалары жасалды. Құймалар картон қорапқа бөлек оралған.
5	Бұзу іздері бар	Сыртынан құлып қара металл

	құлыпты сипаттау	пластинамен, масканың сыртқы бөлігімен және есікті төмен қаратып ашатын тұтқамен ұсынылған Құлыптың кері бөлігі сол жақтағы есік тостағанында орналасқан және тесіктері бар металл пластина түрінде жасалған. Пластинаның төменгі бөлігінде бекіту бұрандалары жоқ, пластина ортасы пәтерге қарай бүгілген. Осы жерде есіктің кептелісінде еденнен 1 м 22 см қашықтықта кептелістің бір бөлігін сынық түрінде зақым бар. Сыну мөлшері - 12 см. Сынықтың шеттері пәтерге бағытталған. Еденде, есіктің кептелісінің жанында, 25 x 28 см алаңда ағаш жоңқалары бар.
6	Зақымдалған терезенің сипаттамасы	№ 2 қабырғада оң жағында желдеткіші бар үлкен бір терезелі терезе бар. Терезенің сол жақ шеті ашық, ондағы әйнек сынған. Шыны сынықтары терезе мен еденде тікелей ашық белдеудің астында орналасқан. Терезе ашық, ешқандай зақым жоқ.

Құлыптау құрылғыларының сипаттамасы

Бекіткіш құлыптау құрылғысын қарап-тексеру кезінде хаттамада мыналар көрсетіледі:

- бекіткіш құлыптау құрылғысының орналасқан жері (тесуге ілулі, есікке бекітілген, еденде және т. б.), мысалы, егер құлып еденде болса, онда екі тұрақты нүктеге дейінгі қашықтықты өлшеңіз;
- бекіткіш құлыптау құрылғысының түрі (арнайы күшейту бойынша: шөгінділі, топсалы, құрылғы бойынша: цилиндрлік, серіппелі, сувальный (тосқауыл) және т.б.);
- бекіткіш құлыптау құрылғысының пішіні (шаршы, тікбұрышты, жартылай сопақ және т. б.);
- бекіткіш құлыптау құрылғысының өлшемдері: ұзындығы, ені, қалыңдығы (құлыптың ұзындығы тұтқамен өлшенеді);
- Егер құрылғы боялған болса, құлыптау құрылғысының немесе бояудың түсі;
- құлыптау құрылғысында бар зауыттық және өзге де шығу тегінің белгілері (зауыттың атауы, Шығарылған жылы және т. б.);
- жеке бөліктердің орналасуы (имек, ригель және т. б.);
- бекіту құрылғысының бетінде папиллярлық өрнектер іздерінің болуы;

- бекіту құрылғысында бөгде бөлшектердің (бояу, металл, тот)болуы; - бекіткіш құрылғыдағы бұзу қарулары іздерінің пішіні, өлшемдері және орналасуы; - бұзу құралдарының іздері бар ма; - бекіту құрылғысымен, бекіту құрылғыларымен (тесіп өту, жапсырмалар және т. б.) байланысты жай-күй; - қолданылатын бекіту әдістері және орау тәсілі; - қандай мөр басылған қаптама.		
1	Құлыптың сипаттамасы	Сыртқы жағында құлыптың ортасында тесік бар дөңгелек пішінді ақ металл төсемі бар. Құлып корпусы металл, сұр. Құлыптың ысырмасы ішке қарай итеріледі. Құлыптың кері бөлігі есік тостағанында орналасқан. Бұрағыштың көмегімен құлып есіктен алынып, картон қорапқа салынған.
2	Топса құлығының сипаттамасы	Шаршы пішінді қорабы бар қара металдан жасалған бақылау құлып. Оның өлшемдері: 6,5 x 5,2 x 1,6 см. Қорап бетінің кейбір жерлерін тат басқан. Құлыптың бұғауы қара металдан жасалған, ені 0,8 см және қалыңдығы 0,3 см құрайтын тікбұрышты тақтайша болып табылады. Бұғау қосымша қақпаққа қарай бүгілген және қораптың бойлық осіне қатысты шамамен 45° күйде. Құлыптың қосымша қақпағында сопақша пішінді терезе бар, оның бетінде «ХМ» әріптері бар үшбұрыш түріндегі мөр басылған және олардың арасындағы кілт бейнесі бар.
3	Пломбаның сипаттамасы	Металдан жасалған контейнер № 45341, Алматы-2 Теміржол станциясының тиеу-түсіру алаңында орналасқан. Контейнердің қабырғаларында ешқандай зақым жоқ. Есіктің бекіту құрылғысында тұтқаның сымға зақым келтірместен жоғары бұрылу мүмкіндігін болдырмайтын қара түсті пластмассада жасалған пломба ілінген. Екі жіптен бұралған сым, әрқайсысының диаметрі 0,5 мм. Оның ұзындығының бір сантиметрі 3-4 бұрылысты құрайды.

		Ұзындығы 50-70 мм екі бос ұштар бұралған. Сымның көрінетін бұзылыстары анықталған жоқ. Пломба дөңгелек, диаметрі 17 мм бедерлі таңбаға ие: бір жағында «А-453», екінші жағында «Техномез», таңба анық көрсетілген. Пломбаның бір жағында тесік арналарының бағытына параллель орналасқан бетінің әлсіз көрінетін дөңестігі орналасқан. Тесіктердің бірі кеңейтілді, оның жиектерінде жартылай шеңберлі ойықтар мен бұдырлар көрінеді.
Аяқ іздерінің сипаттамасы (аяқ киім)		
Аяқ (аяқ) іздері табылған кезде хаттамада мыналар көрсетіледі: - іздердің анықталу орны және олардың айналадағы объектілерге қатысты орналасуы; - іздер табылған беттің сипаттамасы (ағаш, тас еден; саз, құмды, құрғақ, ылғалды топырақ және т.б.); - іздердің түрлері (көлемдік, үстірт, аяқ киім, жалаң аяқ және т.б.); - іздер пайда болған заттың сипаты мен түсі; -іздер жолының элементтерін өлшеу деректері (ұзындығы, ені) сол және оң аяқтар үшін бөлек, табандардың бұрылу бұрыштары; - жүрістің жеке белгілері; - аяқ киімнің (аяқтың) қандай бөліктері бейнеленген; - іздің өлшемдері және онда көрсетілген табан бөліктері; -аяқтың ерекшеліктері, аяқ киімнің түрі (саусақ ізі пішіні: өткір, түзу, дөңгелек; артқы шеті: түзу, қиғаш, ойыс, фигуралы; өкшенің алдыңғы шеті: түзу, ойыс, дөңес, фигуралы; өкшенің өзі: дөңгелек, сопақ, төртбұрышты); - іздің болуы-аяқ киім табанының бедерлі суреті; - аяқ киім табанының құрылымы ерекшеліктерінің таңбаларының нысандары, өлшемдері және орналасуы(шегелер, тігістер, табандар, жарықтар, абразиялар және т. б.); - затты ізімен немесе көшірме бейнемен бекіту, алу және буып-түю тәсілдері; - қаптама қандай мөр басылған қаптама.		
1	Тексеру хаттамасындағы аяқ іздерінің сипаттамасы	Ылғалды сазды топырақта қоршаудағы тесіктен қойма есігіне дейін аяқ киімнің көлемді іздері табылған. Аяқ іздерінің саусақтары қоймаға қарайды. Іздер жолағының бөліктері келісідей: сол аяғының қадамының ұзындығы 71-72 см, оң аяғының қадамының ұзындығы 74-75 см, қадамның ені 20 см, сол

		аяғының аяғының бұрылу бұрышы оң - 17-19°, оң аяғының бұрылу бұрышы оң 20-24°. Іздердің арасынан сол аяқтың аяқ киімнің бір анық ізі табылды. Оның жалпы ұзындығы - 300 мм, белгі таңбасының Ені - 100 мм, белгі таңбасының ұзындығы - 150 мм, аралық бөлік таңбасының ені - 55 мм, өкше таңбасының ұзындығы - 75 мм, ені - 60 мм. Аяқ ізінің тереңдігі: саусақ ұшында 30 мм, табанның ортасында 20 мм, өкшеде 40 мм. Саусақтың ізі өткір, артқы жиектің ізі көлбеу, өкшенің алдыңғы шеті ойыс. Аяқ ізінің жиектерінде іздің шеттерінен 10 мм қашықтықта орналасқан ені 20 мм сызықтық көтерілу бар. Белгі таңбасының ішкі жиегінің жанында диаметрі 20 мм дөңгелек биіктік бар. Одан ішкі жиегіне дейінгі қашықтық - 30 мм, белгінің артқы жиегіне дейін - 55 мм. Табылған іздер тізбегі және көрсетілген іздің фотосуреттері алынды. Гипс ізі жасалды. Көшірме (слепок) бедер қағазға оралып, паклеймен толтырылған жәшікке оралған. Қорап жіппен байланған және Қостанай ауданының АПБ ТБ № 3 мөрімен бекітілген, куәгерлердің, тергеушінің қолдарымен мөрленген және түсіндірме жазулармен қамтамасыз етілген.
2	Аяқ киім ізінің сипаттамасы	Еденде, ауыстырып-қосқыштың астында қоңыр түсті зат қабатынан түзілген оң аяқ киімнің ізі табылды. Жолдың алдыңғы жағынан № 1 қабырғаға дейінгі қашықтық - 20 см, № 4 қабырғаға дейін - 1 м 50 см. Жолдың соңынан № 1 қабырғаға дейінгі қашықтық - 27 см, ал № 4 қабырғаға дейінгі қашықтық - 1 м 58 см. Бұл аяқ киімнің табан астының ізін толық көрсетпеді. Табанның және өкшенің ортаңғы және оң жағы анық басылған. Көрсетілген бөліктің ені-6 см, өкшесі-5 см. Іздің жалпы ұзындығы-25

		см. Сыртқы табанда іздің ұзындығына перпендикуляр орналасқан толқынды параллель сызықтар түріндегі өрнектер бар.
Адам іздерінің сипаттамасы		
Егер іздер табылса, хаттама мынаны көрсетеді: - - іздерді табу орны және олардың қоршаған заттарға қатысты орналасуы; - іздер табылған беттің сипаттамасы (ағаш, тас еден; сазды, құмды, құрғақ, ылғалды топырақ және т. б.); - із түрлері; - іздер пайда болған заттың сипаты мен түсі; - жеке белгілер; - із өлшемі; - пішіндер, өлшемдер және құрылымдық белгілердің іздерінің орналасуы; - затты ізімен немесе көшірме бейнемен бекіту, алу және буып-түю тәсілдері; - қаптама қандай мөр басылған қаптама.		
1	Тіс іздерінің сипаттамасы	Үстелде ақ-көк керамикалық күлсалғыш бар, оның ішінде сары сүзгісі бар жартылай ысталған 17 темекі және бетінде «Java» деген жазу бар. Темекі тұқылдарының бірінің қағаз сүзгісінің аймағында кішкентай ойықтар түріндегі тістердің ізі бар. Темекі тұқылдарының бірінің қағаз сүзгісінің аумағында бір-бірін жартылай жабатын кішкентай ойықтар түріндегі тістердің іздері бар. Қолда бар тіс іздерінің ішінде бір із айқын көрінді. Бұл із төртбұрыш түрінде, өлшемі 4x2 мм Жолдың ортаңғы бөлігінде сәл сопақша биіктік байқалады. Темекі тұқылы мақта қойындысы бар сіріңке қорабына салынған.
2	Шаш сипаттамасы	Үстелдің жанындағы еденде шаш табылды. № 1 қабырғадан қашықтық - 50 см, № 2 қабырғадан-20 см. шаш қара, ұзындығы 5 см. Қағаз пакетке оралған.
3	Қан іздерінің сипаттамасы	№ 1 қабырғаның жанында еденде № 1 қабырғадан 1 м және № 2 қабырғадан 2 м қашықтықта орналасқан 25 x 30 см алаңда орналасқан қоңыр түсті заттар

		тобы табылды. Ең үлкен тамшының диаметрі-2 см, ең кішісі - 0,2 см.бұл тамшылардың сәулелерінің ең үлкен ұзындығы - 1,5 см, ең кішісі - 2 мм. Заттың үлгісі № 5 конвертке оралған дәкеге алынды. № 1 қабырғада леп белгісі түрінде қоңыр түсті заттың шашырауы табылды. Тамшылар 25 x 30 см аумақта орналасқан. Бұл аймақ еденнен 1 метр және есіктің оң жақ кептелісінен 20 см қашықтықта орналасқан. Тамшылар жоғарыдан төменге, солдан оңға қарай бағытталған. Ең үлкен ізінің өлшемдері: 7 x 0,8 см, ең кіші өлшемі: 1 x 0,2 см. қоңыр түсті заттың үлгісі № 3 конвертке оралған дәкеге алынды. № 1 қабырғада қоңыр түсті заттың ағымы табылды. Оның өлшемдері: ені - жоғарғы бөлігінде 2 см, төменгі бөлігінде 0,5 см, ұзындығы-30 см.ағын сол жақ есіктің кептелісінен 1 м 50 см және еденнен 1 м қашықтықта орналасқан. Қоңыр түсті заттың үлгісі № 6 конвертке салынған дәкеге алынды. № 1 бөлмедегі еденде қоңыр түсті заттың шұңқыры табылды. Шұңқырдың өлшемі: 30 x 20 см.қоңыр түсті заттың үлгісі дәке арқылы алынды, ол № 7 конвертке салынған, № 3 қабырғаға еденнен 90 см және № 3 және № 4 қабырғалардың бұрышынан 50 см болатын мөлшері 1 x 1,5 см болатын қоңыр түсті заттың қатпары табылды. Түсті заттың үлгісі № 8 конвертке салынған дәкеге алынды.
4	Тер (және иіс)іздерінің сипаттамасы	Үстелде сыйымдылығы 0,5 литр мөлдір түссіз шыныдан жасалған бөтелке орналасқан, жапсырмада «А» үлкен әрпі түріндегі жазу, төменде «Айдабол арағы» деген жазу бар. 1/3 бөтелке мөлдір түссіз сұйықтықпен толтырылған. Аузы металл бұрандалы тығынмен жабылған. Бөтелкенің бетін визуалды тексеру кезінде мөлдір бұлтты заттың қабаттары табылды, олардың бір

		бөлігі папиллярлық сызықтар түрінде фрагменттік шағылысуларға ие. Бөтелкені екі шаршы пішінді картон пластиналардың арасына салып, жіппен байлап, фольгамен оралған, содан кейін пластикалық пакетке салынған.
Қарудың және оның іздерінің сипаттамасы		
Атыс қаруы мен оқ-дәрілер табылған кезде хаттамада белгіленеді: - анықтау орны; - қару түрі (тапанша, револьвер, мылтық, карабин, кесік және т. б.); - қару жүйесі, моделі және калибрі; - қарудың бетінде қол іздерінің, оқ-дәрі күлінің, қанның, шаштың, жердің және өзге де заттардың болуы; - сыртқы ақаулардың болуы (сыртқы бөлшектердің, майысқан жерлердің болмауы, сынуы немесе ауыстырылуы және т. б.); - ілмек қандай жағдайда (түсірілді, жауынгерлік, сақтандырғыш взводта); - қару-жарақта қандай зауыттық және өзге де белгілер бар (атауы, нөмірі, Шығарылған жылы, фирма, иесінің аты-жөні); - оқтықта патрондар бар ма; - оқжатарда (барабанда) патрондар бар ма және қанша мөлшерде; - патрондарда қандай таңбалау белгілері бар; - оқтықта ақау белгілері бар ма; - оқпан каналында қанша ойық және қандай бағытта; - оқпан арнасының жағдайы қандай (майлаудың, ұнтақты күйіктің, тоттың, раковиналардың, күйдірілмеген ұнтақтардың және бөгде бөлшектердің болуы); - өртенген оқ-дәрінің иісі бар ма?; - қару мен оқ-дәрілерді бекіту, алу және буып-түю тәсілдері; Атылған гильза табылған жағдайда хаттамада белгіленеді: - анықтау орны; - гильза түрі (револьверлік, тапанша, винтовка, мылтық); - корпус формасы (цилиндрлік, бутылочная); - корпус пен қалпақ диаметрлерінің арақатынасы (шығыңқы жақтауы бар гильза, шығыңқы жақтауы жоқ гильза); - қақпақтың диаметрі; - ұңғының сыртқы және ішкі диаметрі; - гильзалар мен капсюльдің металл түсі; - қалпақтағы таңбалау белгілері (калибр, шығарылған жылы, зауыттың маркасы, жұлдызша); Атылған гильза табылған жағдайда хаттамада белгіленеді: - анықтау орны; - гильза түрі (револьверлік, тапанша, винтовка, мылтық); - корпус формасы (цилиндрлік, бутылочная); - корпус пен қалпақ диаметрлерінің арақатынасы (шығыңқы жақтауы		

- бар гильза, шығыңқы жақтауы жоқ гильза);
- қақпақтың диаметрі;
  - Ұңғының сыртқы және ішкі диаметрі;
  - гильзалар мен капсюльдің металл түсі;
  - қақпадағы таңбалау белгілері (калибр, шығарылған жылы, зауыттың маркасы, жұлдызша);
  - аңшылық гильза материалы (металл, қағаз);
  - гильза корпусында және түбінде саусақ іздері бар ма;
  - оқ гильзада бекіту тәсілінің белгілері (керндеу, қысу);
  - капсюльде екпінді ұрғыш ізінің болуы және нысаны (алмұрт тәрізді, дөңгелек, сопақша);
  - төменгі жағында патрондық тірек іздері мен шағылыстырғыштың, қақпақтың, дүкеннің және картридждің алдыңғы бетіне лақтырушының болуы;
  - іздерде жылтырығы бар ма;
  - гильзаның ақаулары (ұңғының жарылуы, жарықтар, майысулар, ісінуі);
  - гильза корпусын басқа калибрлі қаруды патронникке келтіру кезінде тегістеу іздерінің болуы;
  - гильза қуысынан өртенген оқ-дәрінің иісі сезіле ме?;
  - гильза корпусының сыртында және ішінде күйіктің болуы;
  - жең қуысында жанбаған ұнтақтар бар ма;
  - гильзаны бекіту, алу және орау тәсілдері;
  - қаптама қандай мөрмен басылған.

Егер оқ жарақаты табылса, хаттамада мыналар көрсетіледі:

- анықтау орны (зақымдану орталығынан екі тұрақты бағдарға дейін, сондай-ақ мәйіттің дене бөліктеріне немесе оның киімінің бөліктеріне дейін);
- кедергі түрі;
- зақымдану нысаны (дөңгелек, сопақ, сызықтық, сәулелі, крест тәрізді);
- зақымдану мөлшері;
- зақымдану жиектерінің сипаты (тегіс, орамалы);
- жақын қашықтықтан атудың белгілері (қарудың ауыз кесігінің таңбасы, күйе, күйдіру, күйдірілмеген ұнтақтар, майлау іздері);
- ату бағытының белгілері;
- сынған шыны жарықшақтарына қатысты олардың қай жерде орналасқандығы белгіленеді: үй-жайда немесе сыртта;
- заттың бөлігін бүлдіріп, бекіту, алу және орау тәсілдері;
- қаптамаға қандай мөр басылған

1	Гильзы сипаттамасы	Пистолеттің жанында, № 1 қабырғадан 70 см және № 2 қабырғадан 2 м қашықтықта еденде қызыл-сары түсті металдан жасалған бөтелке пішінді гильза табылды. Гильзаның ұзындығы

		1,8 см, ұңғының ішкі диаметрі - 0,9 см. Капсюль сары түсті, орталық бөлігінде тесілген. Гильзаның төменгі жағында жоғарғы бөлігінде – «19», төменгі бөлігінде – «75» және сол және оң жағында екі бес бұрышты жұлдыз түрінде таңбалау бар. Гильзалар оралған...
2	Оқ-дәрілерді табу туралы сипаттама	Бөлменің ортасында, еденде, оң жақ бетінде 7,62 мм Гн-648 калибрлі «ТТ» жүйесінің тапаншасы орналасқан. Мылтықтың бөшкесі алдыңғы есікке бағытталған. Ұңғының ауыз бөлігінен шығыс (сол жақ) қабырғаға дейінгі қашықтық - 156 см, Солтүстік (артқы) қабырғаға дейін - 184 см. Жауынгерлік взводтағы тапаншаның ілмегі. Оқжатарды алу кезінде онда үш жауынгерлік патрон болды. Тапаншаның патронында бір жауынгерлік патрон бар. Барлық патрондар келесі құрылыс ерекшеліктерімен сипатталады. Гильза бөтелке пішінді, қызыл түсті металдан жасалған, дөңгелек ұшы бар оқтың қабығы сары түсті металдан жасалған. Оқтың жетекші бөлігінің диаметрі 7,8 мм, клевердің диаметрі 10 мм. Патронның жалпы ұзындығы-34,7 мм. Гильзаның төменгі жағында «270», «38» цифрлары және екі бес бұрышты жұлдызшаның бейнесі түріндегі таңбалау белгілері бар. Мылтықтың сыртқы бөліктері жұқа қабатпен жабылған. Оқпан каналының қабырғаларында қара сұр түсті оқ-дәрінің қалдықтары бар. Бекітпе каналынан өртенген оқ-дәрінің ерекше иісі сезіледі. Пистолет пен патрондар суретке түсіріліп, қозғалыссыз картон қораптарға оралып, жіппен байланған және мөрмен мөрленген.
3	Оқ-дәріні сипаттау	Қызыл-қоңыр металдан жасалған патрон оқ-дәрісі, сфералық, қабықшалы. Бөтелке тәрізді гильза, жиегі жоқ, сары

		түсті металдан жасалған, ақ капсюлі бар. Төменгі жағында жоғарғы бөлігінде – «539» және төменгі бөлігінде – «91» деген жазу бар. Патронның ұзындығы-2,5 см, оқтың көрінетін бөлігінің максималды диаметрі - 0,9 см. Патрон бос сіріңке қорабына патронның жоғарғы және төменгі бөлігінің диаметріне сәйкес келетін тесіктері бар картон ендірмелердің көмегімен оралған.
4	Деформацияланған оқтың сипаттамасы	№ 2 қабырғадан еденге қарай созылған, өлшемі 6x12 мм сопақша пішінді тесік табылды. Тесіктен No1 және No2 қабырғалардың бұрышына дейінгі қашықтық 1 м 15 см, ал еденнен - 1 м 20 см. Шұңқырдың тереңдігі-4 см. Тесік жоғарыдан төменге қарай орналасқан және солға бағытталған. Оқ кескіш пен балғаның көмегімен осы тесіктен алынды. Оқ сфералық, қабықшалы, металл, сары-қоңыр. Корпуста оңға қарай көлбеу бойлық жолдар түрінде іздер бар. Оқ корпусының жетекші бөлігінде қабықтың бойлық жарылуы түрінде деформация бар. Жыртылу шеттері ішке қарай бағытталған. Ұзындығы 12,5 мм және ені 9 мм деформацияны ескере отырып, оқтың мөлшері. Оқ оралған...
5	Атыс қаруының сипаттамасы (оның ішінде одорологиялық объект ретінде)	Еденде, орындықтың жанында Макаровтың тапаншасы табылды. Тапанша оң жағында жатыр, оқпан № 1 және № 2 қабырғалардың бұрышына бағытталған. Қашықтық: ауыз кесігінен № 1 қабырғаға дейін 35 см, № 2 қабырғаға дейін - 1 м 50 см., тұтқаның соңынан № 1 қабырғаға дейін - 45 см, № 2 қабырғаға дейін-1 м 60 см. Ілмек жауынгерлік взводта дайын тұр. Тапаншадан оқжатар алынды. Оқжатар металдан жасалған, қара, бүйір беттерінде сызаттар бар, келесі таңбалары бар... Мылтық оқтығынан патрон алынды(мұнда оның

		сипаттамасы төменде келтірілген). Тапанша металдан жасалған, қара, бүкіл корпусында сызаттар бар. Тұтқасы көлемді ромбтар түрінде өрнегі бар қоңыр түсті полимерлі материалдан жасалған. Мылтықта келесі таңбалау бар... Тапанша картон қорапшасының көмегімен картон қорапқа салынған. Қорап фольгаға, содан кейін полиэтилен пакетке салынған.
6	Оқ жарақатының сипаттамасы	Ағаштан жасалған сарайдың қабырғасында еденнен 166 см және есіктің шығыс шетінен 48 см қашықтықта диаметрі шамамен 8 мм дөңгелек тесік табылды. Сарай тақталары кедір-бұдырлы, боялмаған. Олардың қалыңдығы 25 мм. Сарайдың сыртқы жағында тақталардың беті сұр, ішкі жағы ашық сары. Сарайдың ішкі жағындағы тесікті қарау кезінде оның шеттері тақтаның ішіне дөңгелектеніп, ені шамамен 2 мм болатын қара түсті сұрту белдігі бар екендігі анықталды. Қарама-қарсы жағынан қараған кезде ағаш талшықтары сыртқа бағытталады, ал тесіктің айналасында 29 x 14 мм алаңдағы ағаш қалдықтары байқалады. Тесілген тақтаның бір бөлігі кесу арқылы алынады. Қиындының өлшемі 120 x 120 мм. қиындысы ақ қалың қағазға оралған. Қаптама жіппен байланған. Шпагаттың ұштары мөрмен мөрленеді.
7	Оқ тесуінің сипаттамасы	Терезе жақтауының әйнегінде оның жоғарғы оң жағында дөңгелек тесігі бар шұңқыр тәрізді пішінді (ішкі жағынан шұңқыр) жиектері орналасқан. Бөлменің ішкі жағынан тесіктің диаметрі 1,5 см, сыртқы жағынан - 0,9 см, ұзындығы 10 см-ге дейін жарықтар тесіктен радиус бойымен бөлінеді. Терезеден 4 метр қашықтықта, қарама-қарсы жағында, гипсте еденнен 270 см қашықтықта орналасқан диаметрі 3 см дөңгелек пішінді ойық көрінеді, ал

		еденде, қабырғадағы ойыққа қарама-қарсы, гипс бөліктері және деформацияланған қабығы бар оқ бар. Шыныдағы тесікті және қабырғадағы ойықты қосатын, көшеге жалғасқан сызық жерден 150 см деңгейде тақтай дуалға тіреледі. Қоршау терезеден 6 метр қашықтықта орналасқан. Жақтаудан тесігі бар терезе әйнегі периметрі бойынша шығарылады және жабысқақ таспамен жиектелген. Бөлменің еденінен табылған оқ және шыны суретке түсірілді, алынды, картон қораптарға қозғалыссыз оралып, мөр басылды.
8	Гильзаның сипаттамасы (12-калибрлі аңшылық патроннан)	Шөппен жабылған жерде бұлақтың солтүстік жағалауынан 2 м 10 см қашықтықта, шұңқырдан 8 м және мәйіттің оң аяғынан 6 м 15 см қашықтықта цилиндр пішінді аңшылық патронының гильзасы табылды. Гильза корпусының металы қою сары түсті. Капсюль сары, түсті металдан жасалған. Гильзада саусақтардың іздері, тот және басқа заттар табылған жоқ. Гильзаның корпусы сұр күлмен қапталған. Гильзаның ұзындығы 62,5 мм, корпусының диаметрі-20 мм, қақпақтың диаметрі - 22 мм, ұңғының ішкі диаметрі - 11,8 мм. Гильзаның түбінде «12», «38» және «53» цифрлары басылған. Гильзада белгі іздері жоқ. Ұңғының ішкі беті тегіс. Ішінен гильза аяқталды. Оның қуысынан өртенген оқ-дәрі иісі сезіледі. Гильза капсюлінің ортасында дөңгелек пішінді ойық бар. Гильзаның корпусында бірнеше жылтыр түс пен нүктенің бойлық сызаттары бар. Гильзаның шетінде жарқыраған түсті нүктелер түріндегі батыңқы бар. Гильзада ешқандай ақаулар табылған жоқ. Гильзалар суретке түсіріліп, мақтаға оралып, қорапқа салынған.
9	Бытыра сипаттамасы	Қабырғадан диаметрі 3,5 мм болатын шар тәрізді бытыра алынды. Бытыраның

		беті жылтыр және тегіс. Бытырады жылтыр түсті және ағаш талшықтары бар. Кез-келген құралдармен бытыраны өңдеудің іздері табылған жоқ. Бытыра суретке түсіріліп, мақтасы бар сіріңке қорабына салынған.
10	Киіз тығынының сипаттамасы	Қоршаудың солтүстік бұрышынан 2 м 15 см, үйдің кіреберісінен 3 м 25 см және бытыра шөгіндінің ортасынан 4 м 22 см қашықтықта құмды топырақта диаметрі 10 мм және қалыңдығы 16 мм құрғақ, күйдірілген цилиндр пішінді киізден жасалған тығын табылды. Тығын бір-біріне желіммен қосылған бірдей қалыңдықтағы цилиндрлік пішіндегі үш дөңгелек сақинадан тұрады. Әр сақинаның қалыңдығы-9,3 мм. Төменгі екі сақина қара күйдірілген, үстіңгі сақинаның киізі қарайған. Тығынның төменгі сақинаның күйдірілген бетінде тұрақты емес пішінді киіздің бірнеше ойысы бар, ең үлкен диаметрі - 0,2 мм, ең кіші-0,1 мм. Тығында атудың басқа іздері табылған жоқ. Тығын суретке түсірілді, мақта салынған сіріңке қорабына салынды.
Тұрмыста қару ретінде пайдаланылатын қарудың басқа түрін сипаттау		
Суық қару табылған жағдайда хаттамада мыналар көрсетіледі.: -Қаруды табу орны. -Қарудың бір бөлігінен екі тұрақты қозғалмайтын бағдарға және мәйіт денесінің жақын бөлігіне дейінгі қашықтық. -Қару түрі (кастет, қол шоқпар, баптаушы, шоқпар және т.б.). -Қару жасалған материал және оның түсі. -Қарудың мөлшері (қарудың және оның бөліктерінің ұзындығы, ені, қалыңдығы, диаметрі). -Қарудың салмағы. - Қару бетінде папиллярлық өрнектер, қан, шаш, ми заты, кір және басқа қабаттасулардың іздері бар. - Қарудың құрылғысы белгілері (соққы беті және оның үстіндегі шыбықтар; кастеттегі саусақтарға арналған тіректер мен тесіктер, қол шоқпардағы тұтқалар, ілмектер және ілгіштер; алақан үшін құлақтар, белдіктер мен таспалар). - Қарудың таңбалануы және әшекейлердің болуы, олардың сипаттамасы.		

- Қарудағы ақаулар (майысулар, жарықтар, сынықтар, жаңқалықтар, сызаттар және т.б.). - заттың бөлігін бұлдіріп, бекіту, алу және орау тәсілдері;		
1	Пышақ сипаттамасы 1	Пышақтың жүзі металдан жасалған, сұр, бір жақты жүзі бар және жиегі бар. Жүздің ортасында жану бар. Жүздің ең кең бөлігіндегі ені - 2 см, жүздің ұзындығы-14 см, жүздің жалпы ұзындығы-22 см. Тірек-сақтандырғыш металл пластина түрінде жасалған, ақ түсті және ұштарында сұқпаға бағытталған иілімдері бар. Пышақтың тұтқасы дөңгелек пішінді, полимерлі, қара түсті, бүкіл ұзындығы бойынша тегіс. Тұтқа ұшы шар тәрізді, металдан жасалған, сұр. Жүздің екі жағында қоңыр заттың қатпары бар. Заттың үлгісі № 1 конвертке салынған дәкеге алынды. Бұл дәке үлгісі №2 конвертке оралған.
2	Пышақ сипаттамасы 2	Ағаш еденде алдыңғы есіктен 1 м 20 см, сол жақ қабырғадан 36 см және мәйіттің оң аяғынан 4 м 40 см қашықтықта пышақ табылды. Пышақтың жүзі жылтыр металдан жасалған, тұтқасы сопақша, ақ және қызыл пластмассада жасалған. Пышақтың жалпы ұзындығы-21 см, тұтқасының ұзындығы - 9,1 см, пышақтың ұзындығы - 11,9 см, ең үлкен ені - 2,3 см, қалыңдығы-2 мм. Пышақта папиллярлық өрнектердің, қанның, шаштың және басқа заттардың іздері табылған жоқ. Пышақта екі жақты қайрау, тоқтау-сақтандырғыш және ұшы бар пышақ бар. Бөксенің қиғашында қайрау бар. Қарудың ұшы пышақтың дөңгеленуінен және оқпанның қиғашынан қалыптасады. Пышақта ойық жоқ. Пышақта таңбалау белгілері мен әшекейлер жоқ. 14-ші жиынтық сақинада сақтандырғыш аялдамадан есептегенде, тұтқаның сол жағында өлшемі 0,2 x 0,6 мм пластмасса сынықтары бар.
3	Сұңгі-пышақтың сипаттамасы	Артқару қоймасының солтүстік қабырғасынан 6 м 20 см қашықтықта

		жерде мүлік қоймасының батыс қабырғасынан 15 м 10 см сүңгі-пышақ табылды. Пышақ жүзі жылтыр металдан жасалған, тұтқасы түзу, қара-сары түсті пластмассада жасалған. Пышақтың жалпы ұзындығы - 26,9 см, сабының ұзындығы - 11,5 см, сұқпасының ұзындығы-15,4 см, сұқпасының ең үлкен ені-3 см, қалыңдығы 3 мм. Пышақта папиллярлық өрнектердің, қанның, шаштың және басқа заттардың іздері табылған жоқ. Пышақта бір жақты қайрау пышағы, сақина мен ілмек түріндегі түйреуіш, ысырма бар. Ұңғының қиясы қайралған. Қарудың ұшы пышақтың дөңгеленуінен және оқпанның қиғашынан қалыптасады. Пышақта ойық жоқ. Пышақтың металындағы қиғаштан 3 см қашықтықта бөкседе 6,3 см қашықтықта бір-біріне параллель орналасқан ені 1 мм кесіктер мен ойықтар түрінде кесулер жасалған. Жүздегі ойықтардың астында сопақ тәрізді тесік бар, ең үлкен диаметрі 15 мм және ең кішісі - 7 мм, жүздің бойымен созылған. Тұтқаның оң жағында «5500» сандары басылған Тұтқаның бойлық ойықтарында пластмассаның бірнеше сынықтары бар. Пышақта зергерлік бұйымдар жоқ.
4	Кастет сипаттамасы	Күртешенің оң қалтасынан сұр түсті металдан жасалған кастет табылды. Қару өлшемдері: ең үлкен ұзындығы - 10 см, ең үлкен ені - 6,6 см, қалыңдығы - 9 мм. Кастеттің салмағы-1,2 кг. Кастет бетінде папиллярлық өрнектердің іздері, шаштың қаны, ми заты және басқа қабаттасулар табылған жоқ. Соққы бөлігі бес тікенектен және сопақша пішінді бес тесіктен тұрады. Тесіктердің ең үлкен диаметрі - 2,5 см, ең кішісі - 2 см. Қарама-қарсы жағында сопақша тірек орналасқан, оның ортасында өлшемі 30 x 24 мм "жүрек" түріндегі кесу бар. Кастетте таңбалау белгілері,

		ақаулар және зергерлік бұйымдар жоқ. Кастет суретке түсіріліп, ақ қағазға оралған, жіппен байланған, № 4 мөр басылған.
Микробөлшектердің сипаттамасы		
Микробөлшектер табылған жағдайда хаттамада мыналар көрсетіледі: -микробөлшектер орналасқан зат, беті, оқиға орнында осы объектінің салыстырмалы орналасуы; - объектідегі микробөлшектердің орналасуы (өкше, ұлтан және т. б.), объект бетінің қандай да бір бағдарларына дейінгі қашықтық (жиектер, тігістер, жарықтар және т. б.); - микробөлшектердің сандық сипаттамалары: бірлі-жарым (бір, (екі), көпше (кластерлер)); - микробөлшектер тобы алып жатқан аудан, оның конфигурациясы, өлшемдері; - жеке микробөлшектердің түсі, өлшемдері, конфигурациясы; - тексеру кезінде қолданылатын микробөлшектерді анықтау және бекіту әдістері (лупа, инфрақызыл түрлендіргіш, шаңсорғыш және т. б.); - микробөлшектерді алу әдістері (жабысқақ пленкаға, зат тасымалдағышпен бірге және т. б.); - қаптау және сүргі салу (шыны банкаға, пробиркаға, қағазға және т. б.); - фотосуретке түсіру фактісі және микробөлшектерді түсірудің қолданбалы түрлері, схемаларын жасау.		
1	Микробөлшектердің сипаттамасы	№ 1 нұсқа (МБ үлгілерін алу) Үстелдің оң жағында сұр матадан жасалған орындық тұр. Ылғалданған көк түсті паралон губкаға сол орындықтың бетінен микробөлшектердің үлгісі алынды. Губка № 9 конвертке салынды. № 2 нұсқа (МБ даналарын алу) Орындықтың арқасында қара түсті пиджак ілулі тұр. Пиджактың оң жақ етегінен 10см қашықтықта және оң жақ бүйір тігісінен 6см қашықтықтағы алаңында ұзындығы сәйкесінше 1,2 және 1,5 см. келетін екі талшық табылды. Талшықтар бір-бірінен 0,5 см қашықтықта орналасқан. Талшықтар ұзын бойына түзу, тегіс, ақ түсті. № 3 нұсқа (тасымалдаушы затты алу) Орындықтың арқасында ілулі тұрған қара түсті пиджак айғақ зат ретінде

		алынып, сары-сұр түсті қағазға оралды.
Киім заттарының сипаттамасы		
Киім заттары табылған кезде хаттамада көрсетіледі: - киімнің оң немесе сол жақ бөлшектерін өзінің симметрия сызығына қатысты қарап шығу.; - матаның оң және теріс жақтарына, сондай-ақ ішкі астар материалының сипатына, қалталарына және қалта ішінде болатын заттарға назар аудару. - киімнің бөлшектерінің атауларын және іргелес бөліктерді байланыстыратын тігістердің аттарын дұрыс белгілеу (атау). - екі өзара перпендикуляр сызық бойынша қашықтықты көрсету арқылы зақымданған нақты орынды анықтап белгілеу (мысалы, қандай да бір тігістен бастап, қаншалықты төменге дейін, киім етегінің ішкі жақ жиегіне дейін және т.б.). - зақымданудың жеке түрлерінің ерекшеліктерін ескеру (жыртылуы, кесілуі, созылуы және т.б.). - геометриялық фигуралармен салыстыруды қолдана отырып, пішінді көрсету. - өзара перпендикуляр сызықтар бойынша өлшемдерді (ең үлкен және ең кіші) өлшеп, белгілеу. - мата бөлігінің көзге көрінетін ақауларын (болуы немесе болмауын) белгілеу. - зақымдану ұштарын сипаттаңыз (өткір, "П"тәрізді және т.б.). - көрінетін және көрінбейтін, бірақ бар болуы мүмкін жерлерді бақылау аймақтарымен салыстыру, ультракүлгін және инфрақызыл эмитенттерді қолдана отырып анықтау.		
1	Киімнің зақымдануының сипаттамасы	Танк әскерлерінің петлицалары мен эмблемалары ұқсас түсті КА құрамының қатардағы құрамының қара погондары бар қою жасыл түсті мақта-матадан тігілген китель. Ілмешектер, ілмектер, түймелер зақымдалмаға. Сол жақ бөлігінің теріс жағындағы ішкі төс қалтада ашық түсті бояумен жазылған "SPEYS. 57542» деген жазба бар. Қалталардан ешқандай заттар табылған жоқ. Арқа тігісінің ұзындығы 68 см (жағаны қондыру тігісінен төменге дейін), жеңдерді қондыру тігістері арасындағы арқаның ені 37 см, иық тігісінің шетінен манжеттің шетіне дейінгі әрбір жеңнің ұзындығы 54 см. Китель киілген. Кительдің оң жағында, жоғарғы жақтан санағанда сары түсті металмен жалатқан және бес бұрышты

		жұлдыздың рельефті бейнесі бар екінші түймені бекіту деңгейінде, ішкі жиегінен 7 см және төменгі жиегінен 55 см, өлшемі 4,0-те 2,6 см болатын үшбұрышты пішінді матаны тесіп өткен зақымдану бар. Зақымдану ұзындығы кительдің төменгі жиегіне параллель орналасқан. Зақымданудың ұштарының бірі өткір, оң жақ бүйірдің алдыңғы тігісіне қарай бағытталған, қалған екеуі қарама-қарсы бағытта, "П" тәрізді доғал ұшты құрайды. Зақымдану шеттері бір деңгейде қиылысқан жіптермен ұштасады. Зақымдану шеңберінде, өлшемі 8,0 x 7,0 см болатын құрғап қалған қанға ұқсайтын қара қоңыр реңкті дақтар бар.
2	Шалбардың сипаттамасы	Шалбардың алдыңғы оң жақ жартысында, белдікті бекіту тігісінен 10 см-де және сыртқы бүйір тігісінен 3 см қашықтықта "Т" тәрізді пішіндегі матаның зақымдануы бар, өлшемдері 6,0 x 5,0 см. Зақымдануды құрайтын үзбелер - өзара перпендикуляр орналасқан, жоғарғы жағы бүйір тігісіне параллель, ұзындығы 6,0 см., екіншісінің ұзындығы-5,0 см. Зақымдану жиектерінің шеттері біркелкі тегіс емес, ұштары әр түрлі көптеген талшықты жіптерден тұрады. Матаның зақымдалған жерінің астарлы матасы зақымдалмаған, бүтін. Зақымдану айналасында 1,0 x 0,5-тен 3,0 x 2,5 см дейінгі өлшемдердегі шектеулі, дөңгелек пішінді дақ түріндегі бірнеше қабатталған көптеген қара түсті заттар бар.
Құжаттардың сипаттамасы		
1	Көптеген парақтардан тұратын құжаттың сипаттамасы	2016 жылғы оқу орталығы бойынша есепке алу құжаттарын тіркеу Журналы (33-нысан) қарауға жатады. Журнал 100 парақтан тұратын қамба кітабы түрінде әзірленген. Парақтар жіппен тігілген, нөмірленген және "Савон" оқу, орталығы», «Ішкі шаруашылық

		құжаттар үшін» деген жазуы бар мөрмен бекітілген. Әрбір парақ тігінен тоғыз бағанға бөлінеді: «Наряд бойынша баптардың №», «жазу күні», «құжаттың атауы», «құжаттың №», «құжаттың күні», «парақтар саны», «Алғаны туралы қолхат», «Құжаттың орындалғаннан кейінгі орналасқан жері», «Ескертпе». Мұқабаның беткі жағында жоғарғы оң жақ бұрышында «Реестр ТҚК 2016 ж. ақпан» деген жазулары бар тік бұрышты мөртаңба бар, мұқабада бас жазу қара түсті бояумен қолжазба түрінде орындалған. Журналда 9 парақ толтырылған. Бірінші жазба 2016 жылдың 16 ақпанында жазылған; бірінші нөмірде ЖШС парақтан тұратын № 00004 чек талаптарының кітапшасы 100 тіркелген. Кітапшаны бухгалтер-кассир Петрова С.В. қабылдаған. Журналда барлығы қандай да бір рұқсаттамасыз немесе түзетулерсіз 10 құжат тіркелген. Тоғызыншы парақтың артқы жағында жүз жиырмасыншы нөмірімен № 1410/1219 жүктеме құжат жазылған; жазылған күні - 30 маусым 2016 жыл.
2	Тазарту және қосымша жазу белгілері бар құжаттың сипаттамасы	С.И.Петровтың атына жазылған № 37 іссапар ұйғарымы Қостанай қаласының № 5 баспаханасында әзірленген 20,5x18,7 см көлемдегі бланкіде рәсімделген. Пішінде екі перпендикуляр орналасқан бұгу сызықтары бар. Бет жағында: Қостанай механикалық зауытының бұрыштама мөртабаны, ұйғарымның берілген күні көрсетілген - 2019 жылғы 17 мамыр, НМЗ елтаңбалы мөрі және зауыт директорының орынбасары Ивановтың қолы. Ұйғарымның мәтіні жазу машинкасында басылған. Құжаттағы жазбаларға сәйкес Петров Қостанай қаласына 2019 жылғы 21-26 мамыр аралығында 5 тәулік мерзімге іссапарға жіберілген, жұмыс орнына 2019 жылғы 26 мамырда келуге

		міндетті. Ұйғарымды жарықпен қарау және лупаны пайдалану кезінде «бес тәулік мерзімге» бағанында қағаз талшықтарының жоғары көтерілуі, құжаттың бүгілу сызығының зақымдануы түріндегі тазарту белгілері анықталды. Тазартып, түзету мен қосымша басулардың ұқсас белгілері «26 мамырға дейін» бағанында орналасқан «б» саны және «қайтып келу күні - 26 мамыр» деген бағандағы «б» деген сан орналасқан жерлерде анықталды.
3	Жалған мөртабан мен көшірмелі қолтаңбасы бар машинамен басылып шығарылған құжаттың сипаттамасы	Құжат келесі мазмұндағы анықтама ретінде ұсынылады: "анықтама азамат А. Н.Ивановқа 2020 жылғы 10-30 қаңтар аралығында оқу-жаттығу жиындарында болғандығы туралы берілді. Директоры Елкин". Анықтама көлемі 20,8 см-ден 14 см-ге тең, ақ түсті қағаз парағының бір жағында машинамен басылған мәтінмен орындалған, мәтіннің астында "Е" және "Л" әріптерінен тұратын қара түсті сиямен жазу аспабымен орындалған қолтаңба, сондай-ақ қара түсті штрихтардан жасалған "Қостанай РМК"-нің дөңгелек елтаңбалы мөрі бар. Баспа мәтіні баспа машинкасында басылған, негізгі механизмнің қадамы 2,6 мм-ге тең, жоларалық интервал 4,3 мм-ге тең, қаріп өлшемі мынадай: әріптердің биіктігі-2,2 мм, ені-2,3 мм. "а" және "р" әріптерінің бедерлерінің ерекшеліктері бар: "а" әрпі толық басылмайды, ал "р" әрпінің төменгі штрихы көлденеңінен оңға қарай 45° ауытқумен бейнеленеді. Дөңгелек мөрді 4 еселік лупа арқылы қараған кезде мәтіндегі әріптердің биіктігі мен қалыңдығы бірдей емес, "е" "н", "к", "о" аттас әріптерінің конфигурациясы әртүрлі, "к", "г", "с", "л", «т» әріптеріндегі жекелеген штрихтардың анық еместігі байқалады. "т" және т.б., сөздердегі әріптер мен мәтіндегі сөздер арасындағы аралықтар

		біркелкі емес, "о" деген жазу белгісі "Қостанай" деген сөзде радиустан ауытқып көрсетілген, Елтаңба, жұлдызша, мәтіндегі әріптер стандартты емес, "Қостанай" және обл. сөздері арасында Жұлдызша асимметриялы орналасқан. Қолды үлкейту әйнегі арқылы және инфрақызыл сәулелерде электронды оптикалық түрлендіргіштің көмегімен алдын-ала дайындық іздерінің болуы қолтаңба штрихтарының астындағы қарындаш штрихтарының қалдықтары түрінде анықталды; сонымен қатар, жазушының қозғалыстарының баяулауы байқалады, бұл штрихтардың бұрмалануы мен ұштарының доғалдануынан көрінеді.
4	Өртенген құжаттың сипаттамасы	Азамат Г.Г.Ивановтың саябағында жабдықталған каминнен өлшемі 13,5 см-ден 12 см-ге дейін жиектері біркелкі емес болып келетін өртенгенген қағаз алынды. қағаз күйдірілген; каминнен шығарылғаннан кейін ол суда 15% глицерин ерітіндісімен өңделіп, "скотч" тәрізді жабысқақ таспамен бекітілген екі шынының арасына орналастырылған. Құжатты көлбеу сәулелерімен қараған кезде сызықтың штрихтары және "тауардың атауы", "сұраптама", "саны", "өлшем бірлігі", "брутто және нетто саны", "баға" деген жазулар көрінеді; ал бағандардың жазбалары қаралмайды. Құжаттың екінші жағында ұқсас мазмұндағы бағандар нашар оқылатын мәтінмен, әріптік және сандық мазмұнмен толтырылған. Жоғарғы шетінен 5 см - де "атауы" бағанында: "электродинамика", "саны" бағанында - "2", "бағасы" бағанында - "3-56" сандары оқылады.
5	Жыртылған құжаттың сипаттамасы	"Секрет" ЖШҚ кеңсесінің № 5 іс бөлмесіндегі жазба үстелдің жанындағы қоқыс себетіндегі басқа қағаздардың арасында сегіз бөлікке бөлінген кассалық кіріс ордері табылды. Құжат

		оның жеке бөліктерін біртұтас етіп қосу арқылы қалпына келтіріліп, «скотч» тәрізді жабысқақ таспамен бекітілген екі шынының арасына орналастырылған. Бұл..... жылғы 17 ақпандағы № 47 кассалық ордер. Ордер 14,7-де 12,5 см өлшемді стандартты типографиялық бланкіде жасалған. Көк түсті бояғышы бар жазу аспабымен орындалған жазбаларға сәйкес № 6 дүкеннен 74434-29-73924 29 шотына 510 теңге қабылданған. Ордердің төменгі бөлігінде мынадай мазмұндағы мәтіні бар тікбұрышты пішіндегі мөртабан бар: "ҚАБЫЛДАНДЫ". Мөрде және оның оң жағында-оқылмайтын 2 қолтаңба бар. Құжаттың оң жақ шеті тегіс емес; сол жақта тескішпен жасалған үш тесіктің орны бар.
6	Қосымша жазылған мәтіні бар қолхаттың сипаттамасы	Қолхат өлшемі 20,8 -де 30 см-ден тұратын линовкасы жоқ төртке бүктелген ақ түсті парақта орындалды, құжаттың мазмұны мынадай: "Мен, мұрағатшы Иванов А.С. киім-кешек қоймасынан 11 жұп етік, 17 қысқа тон, 28 тулуп алдым. 23.03.2016 Иванов". Қолтаңбаның транскрипциясы «А», «И» "м" және "ж" әріптері түріндегі оқылатын бөліктен тұрады. Мәтін мен жазулар қызыл түсті қарындашпен жазылған. Қоймадан алынатын мүліктің тізбесі бағанмен көрсетілген. Қолхатты лупаның көмегімен қараған кезде "28 папка" жазбасы штрихтарының түсі қарқындылығы бойынша басқа жазбаша белгілердің қаріптеріне қарағанда ашық, жазу екпіні бойынша неғұрлым сығылған екені анықталды. ОЛД-41 көмегімен ультракүлгін сәуле арқылы құжатты қарау нәтижесінде "қалталар" сөзінің "28" м санының қаріптері басқа мәтінге қарағанда қараңғы бөлмеде люминесценцияланатыны анықталды.
Басқа заттардың сипаттамалары		
1	Үстелдің	Терезенің қойнауына жанастырылып,

	сипаттамасы	жасыл жапырақты қызыл гүлдер түріндегі өрнегі бар ақ дастархан жайылған ағаш үстел тұр. Үстелдің бетінде тамақ қалдықтары бр ыдыстар мен тұрмыстық заттар бар, олардың арасында...
2	Есіктің сипаттамасы	№ 8 пәтердің есігі ағаш, бір жақты, қоңыр түсті, пәтердің іш жағына қарай ашылады, тексеру кезінде ашық болды. Екі құлпы бар. Үстіңгі құлып үстіңгі, төменгі жағы (бұл ретте төменде берілген құлыптардың сипаттамасы келтірілген). Есік оның оң жағында орналасқан қоңырау түймесімен жабдықталған. Есіктің ішкі жағында тиегі мен көзге көрінер-көрінбес зақымы бар тізбектемесі бар.

7. Оқиға орнының жоспарлары мен схемаларын сызу

Сызбалар мен жоспарлардың мәні. Оқиға орнының сызбалары мен жоспарларын жасау - оны бекітудің бір әдісі. Егер олар оқиға жағдайын дәл бейнелесе, қажетті өлшемдер мен түсіндірмелерді қамтыса, мұндай сызбалар мен жоспарлар қылмыс заттары мен іздерінің өзара орналасуы туралы көрнекі түсінік береді, тексеру хаттамасында баяндалғандарды және оқиға болған жерді тексеру фотосуреттерінде бейнеленгендерді қанық түсінуге мүмкіндік береді [9, 175]. Бұдан әрі сызбалар мен жоспарлар куәгерлердің, күдіктілердің, айыпталушылардың айғақтарын нақтылауға көмектеседі. Егер осы адамдардан жауап алу кезінде олар оқиға орнының сызбасын өздері сызып көрсетсе және ол негізгі параметрлер бойынша тергеушінің тексеруі кезінде дайындалған сызбаға сәйкес келген жағдайда, бұл факт жауап алынатын адамның қылмыстың мән-жайын толық білетіндігін растайды.

Схемалар мен жоспарлардың түрлері. Оқиға болған жерді тексеру кезінде әдетте үй-жайлардың немесе жер

учаскелерінің сызбалары сызылады. Егер оның негізгі элементтерін көрсететін жер учаскесінің сызбалары көзбен өлшеу арқылы жасалса, онда мұндай сызбалар крок деп аталады (олар, мысалы, ұшақ апаты кезінде жасалады). Қажет болып жатқан жағдайларда, жоспарлар белгілі бір масштабта жасалған сызбалар жасалады (1:50, 1:100 және т.б.). Тұрғын үйлердің, дүкендердің, әкімшілік және өндірістік ғимараттардың, автомобиль және темір жол учаскелерінің жоспарлары тиісті объектілерді салуға арналған жобалау құжаттамасынан көшірілуі (және қажет болған жағдайда ұлғайтылуы) мүмкін; жергілікті жер учаскелері зерттелетін оқиға болған ауданның ірі ауқымды карталарынан көшіріледі.

Құрбандар (жәбірленушілер) оқиға орнында олардың қозғалу сызбасын (жоспарын) жасайды [10].

Сызбалар мен жоспарларға қойылатын талаптар. Сызбалар мен жоспарларға келесі талаптар қойылады:

- 1) осы құжаттардың тақырыбында нұсқау болуға тиіс:
  - а) сызбаның түрі туралы (сызба, жоспар, қима); б) сызбада не бейнеленгені туралы; в) жоспарда бейнеленген объектінің орналасқан жері туралы; г) сызбаның (жоспардың) оқиға болған жерді қарау хаттамасына қосымша болып табылатыны туралы; д) хаттама мен схеманың жасалған күні туралы;
- 2) оқиға орнының сызбасы әдетте парақтың тік жақтауы (жоғарғы сол жақ немесе оң жақ бұрыш) бойынша орналастырылатын "Солтүстік-Оңтүстік" бағытының бағытымен бағдарланады;
- 3) сызбаны ресімдеу кезінде графикалық символиканы (құрылыс және топографиялық сызбада қолданылатын, МЕМСТ негізінде криминалистикада әзірленген ғимараттардың, құрылыстардың және өзге де нысандардың шартты белгілері), сондай-ақ криминалистика қажеттіліктерін ескере отырып (оқиға болған жерді тексеру бойынша тергеушілерге арналған анықтамалықтардың тиісті бөлімдерін қараңыз) пайдаланады;
- 4) схемада (жоспарда) "Х" белгісімен бағдарлау және шолу фототүсірілімдерін өндіру орындары белгіленеді;
- 5) Егер сызба масштабта орындалса, масштаб

көрсетіледі;

6) сызбада жазылған және хаттамада сипатталған заттардың, іздердің және түсіру нүктелерінің тізбесін қамтитын сызбаның астында орналасқан түсіндірме жазбаның бар болуы;

7) схемаға (жоспарға) тергеуші, сондай-ақ оны орындаған адам қол қоюы тиіс. Егер схема (жоспар) қарап-тексеру кезінде сызылатын болса, оған куәгерлер қол қояды.

Үй-жайлардың сызбалары мен жоспарларын сызу. Схемаларды (жоспарларды) дайындау кезінде қағаз парағы планшетке орналастырылады. Қарындаш сызғышының көмегімен парақтың төменгі жиегінен 10 см, сол жақ жиегінен 5-6 см және оң жақ жиегінен 1,5-2 см, парақтың төменгі жиегіне параллель бөлменің қабырғасының сызықтары есік жақтауларымен сызылады. Схеманы жасау кезіндегі сызықтардың ұзындығы ерікті болып табылады [11, 58].

Жоспарларды белгілі бір масштабта таспамен салу кезінде қабырға мен есік жақтауларының ұзындығын өлшенеді. Нәтижелер көбінесе 100 есе азаяды және бөлу кезінде алынған сан сызылған сызыққа сантиметрмен қолданылады (мысалы, қабырға ұзындығы 6 м, жоспардағы ұзындық 1:100 масштабта 6 см болады). Көрсетілген қабырға кесіндісінің қиылысу нүктелерінен шаршы немесе протектор көмегімен 90° бұрышпен бір-біріне параллель екі қабырғаның тік сызықтары сызылады, оларға осы қабырғалардың ерікті немесе шкала бойынша есептелген ұзындығы салынады.

Қиылысу нүктелерін қосу қабырға мен есік жақтауларына параллель қабырға сызықтарын құрайды. Тиісті қабырғаларда терезе жақтаулары, ал схемада (жоспарда) басқа құрылыс элементтері (мысалы, пеш, бұмен жылыту батареялары) көрсетіледі. Содан кейін тергеушінің көзқарасы бойынша үлкен және ең маңызды, жиһаз және ұсақ заттар мен қылмысқа қатысты іздер ерікті немесе масштабта бейнеленеді. Мұндай заттар мен іздердің орналасуы тұрақты нүктелерге қатысты (олар есік жақтауы, бөлменің бұрышы, бұмен жылыту құбыры болуы мүмкін) қашықтықты көрсете отырып, мысалы, аңшылық мылтық оқпанының ауыз

кесігінен және оның төсегінің шетінен тікбұрышты координаттар әдісімен немесе осы мылтық нүктелерінен бөлмедегі тұрақты координаттарға дейінгі қашықтықты өлшеу арқылы бағдарланады.

Жергілікті жер учаскелерінің схемаларын әзірлеу. Жер учаскесінің сызбасын сызған кезде, көзбен өлшеу түсірілімі қолданылады:

1) оған компас пен қағаз парағы бекітілген планшет солтүстік - оңтүстік сызығы планшет пен қағаз парағының бүйіріне сәйкес келетін, ал солтүстікке бағытталған бағыт парақтың жоғарғы жиегінің сызығына перпендикуляр болатындай етіп бағытталған. Компастың магниттік көрсеткісінің орны қағаздың жоғарғы оң жақ бұрышында бейнеленген.

Сызу барысында планшеттің бағыты өзгермейді;

2) сызбаға нүкте қойылады - сол нүктеде сызбаны сызушы тұлғаның орналасқан жері жазылады, оған бұрыштама қойылатын объектіге бағытталған үш қырлы нысаналық сызғыш қойылады. Планшет көз деңгейіне дейін көтеріледі, сызғыштың жоғарғы шеті объектімен біріктіріліп, сызғыш бойымен қағазға жұқа сызық сызылады;

3) қадамдармен немесе рулеткамен бастапқы нүктеден тексерілетін объектіге дейінгі қашықтық өлшенеді, ол таңдап алынған масштабқа байланысты кішірейтіледі. Бұл сызық көз өлшегіш түсірілімнің базасы бола алады, яғни жергілікті жердегі қалған объектілердің орналасуы оларды алдымен түсірілімнің бастапқы нүктесінен, содан кейін жоғарыда көрсетілген тәсілмен табылған екінші нүктеден көрсету арқылы айқындалуы мүмкін. Базаның бастапқы және белгілі бір нүктелерінен жүргізілген екі нысаналық сызықтың қиылысу нүктесі объектінің тексерілетін учаскедегі орналасқан жерін белгілейді [9, 48].

Сонымен қатар, жергілікті жердегі объектілердің орналасуын анықтаудың басқа әдістері де қолданылуы мүмкін: бағыттар бойынша өлшеу әдісі (көзбен өлшеу әдісі), азимуттарды анықтау әдісі, бірақ сипатталған әдіс ең қарапайым болып көрінеді.

Ұсынылмайды:

1) схемалар мен жоспарлар жасау үшін жұқа мөлдір

қағазды қолдану;

2) сызу үшін жеңіл жуылатын бояғыштарды пайдалану (мысалы, сүрме);

3) схеманың немесе жоспардың бір бөлігі тігілмей қалуы және процеске қатысушылардың онымен танысуы үшін қолжетімді болуы үшін үй-жайлардың, жергілікті жер учаскелерінің суретін қағаз парағының сол жақ шетіне жақын орналастыруға міндетті;

4) кейіннен бүлініп, зақымдануы мүмкін тақырыпты, масштабты, түсіндірме жазбаларды тігілітен жерде немесе қағаз парағының шетіне орналастыруға жол беру;

5) үй-жайдың немесе жергілікті жер учаскесінің бейнесінде түсіндірме жазбалар жасауға міндетті.

8. Сотқа дейінгі тергеп-тексерудің қылмыстық-процестік актілеріне қойылатын талаптар

Қылмыстық іс жүргізу заңында қылмыстық істер бойынша жасалатын құжаттарға қойылатын жалпы талаптар жоқ, олардың кейбірінің атауы мен мазмұны ғана көрсетіледі. Алайда барлық құжаттар құқық нормаларын қолданудың кез келген жеке-құқықтық актілеріне қойылатын жалпы талаптарға жауап беруі тиіс. Олар заңды, негізделген, уәжді, сенімді, қисынды, сауатты және мәдени ресімделген, ал тұтастай алғанда - тиімділігі жоғары болуы тиіс. Асығыс қабылданған процессуалдық шешімдер, дұрыс құрастырылмаған құжаттар сотқа дейінгі тергеу органдарының беделіне нұқсан келтіреді.

Заңдылық дегеніміз, жасалған іс жүргізу құжаты оның негізінде және орындалуы үшін қабылданған құқықтық нормаларға қатаң сәйкес келуі керек. Іс жүргізу актісі, егер: оны шығару ҚПК-де көзделсе; оны құзыретті орган немесе құзыретті тұлға шығарса; заңда көрсетілген шарттар сақталған кезде қаулы етілсе, оның қаулысы іс жүргізу нысанына сәйкескелсе; барлық қажетті деректемелер қамтылса, заңды деп танылады. Бұл талаптарға кейбір

ғалымдар іс жүргізу актісін шығару кезектілігін де жатқызады [12].

Құжаттың заңдылығы аталған талаптарға сәйкес келуі керек, олар іс жүзінде белгілі, шынайы және күмәнді емес болуы керек. Заңдылықты заңдылық шегінде ескерілетін және жүзеге асырылатын орындылыққа қарсы қоюға болмайды. Заңды орындау орынсыз болуы мүмкін емес, сондай-ақ оны бұзу орынды деп танылмайды. Ең жоғары орындылық заңның өзінде жатыр. Бізде орынсыз заңдар болмауы керек.

Қабылданған шешімнің заңдылығы оның негізділігімен тығыз байланысты. Тек негізделген құқықтық құжат заңды болуы мүмкін. Сонымен қатар жекелеген жағдайларда негізделген акт заңсыз деп танылуы мүмкін (тергеу жүргізетін тұлға қол қоймаған хаттама және т.б.) [12].

Егер заңдылық негізінен заңның құқықтық нормаларының сақталуын көрсетсе, онда негізділік белгілі бір өмірлік жағдайға заңды қолданудың нақты жағын да қамтиды.

Олардың жиынтығындағы фактілер тұжырымдарды дәлелденген және заңды етеді. Алайда, оған да көзсіз сенуге болмайды. Оларды талдау, сыни бағалау, олардың мазмұны мен мағынасын анықтау қажет.

Бір қарағанда, қылмыстық болып көрінуі мүмкін жағдайлар шын мәнінде олай бола бермейді (жазатайым оқиға, суицид және т.б.). Негізділік құқықтық актінің қасиеті ретінде ол бойынша тұжырымдар мен шешімдер осы істің барлық маңызды мән-жайларын міндетті түрде қамтитын және нақты болмысты көрсететін фактілер жиынтығына, жеткілікті дәлелдемелерге негізделуге тиіс екенін білдіреді. Шындыққа қайшы келмейтін шешім ғана негізделген болып табылады. Шындықты да іс жүзінде тексеру керек. Сонымен бірге "шындық" және "негізділік" деген ұғымдарды ажырата білу керек, өйткені шындықты анықтау объективті шындықты білудің белгілі бір процесімен байланысты және аралық, салыстырмалы сипатта болады [12].

Кейбір жағдайларда заң қабылданған актілердің де уәжделуін талап етеді. Шешімдер, ұсыныстар, сондай-ақ хаттамалар осы қасиетке ие болуы керек. Уәжділігін акт - бұл

тек қана жасалған іс-әрекеттің ғана сипаттамасы емес, сонымен қатар, дәлелдемерге сілтемелер, олардың талдауы мен түсіндірме жазбалардың бар болуы.

Іс жүргізу актісінің мотивациясы қабылданған шешімдердің баламасымен байланысты. Құзыретті тұлға белгілі бір шешімді таңдауға құқылы, ал мотивация өзін - өзі бақылаудың маңызды құралы болып табылады. Мәселен, егер тергеуші (анықтау органы) күдіктіні ұстауға шешім қабылдаса, онда бұл шешім субъективті, қажеттіліктен туындамаған ретінде қарастырылмауы үшін ол хаттамада ұстаудың себебін, себептерін түсіндіруі тиіс (ҚР ҚПК 147-бабы). Қабылданған шешімнің себептері мен нәтижелері толық үйлесімді болуы керек. Өз кезегінде, оң себептер теріс нәтижені ақтай алмайды, әсіресе заңсыз жолмен алынған болса. Шешім қабылдаудың нақты себебін жасыру үшін қолданылатын жалған мотивация өте орынсыз. Құқық бұзушылыққа қарсы күресті заңдылықты бұзу, алдау есебінен күшейтуге болмайды.

Қабылданған шешімнің дәлелділігі іс жүргізу актісінің заңдылығы мен негізділігін қадағалауға жәрдемдесуге, шешім қабылдаушылардың пікірлеріндегі қателіктерді ашуға көмектесуге, күдіктілерге және басқа да адамдарға қабылданған шешімнің негізінде алынған түсініктерді түсінуге және өз мүдделерін тиісінше қорғауға мүмкіндік беруге тиіс [13, 292-295].

Мотивация, шешімдердің негізділігі мен заңдылығын айқын етеді, құжатқа ішкі және сыртқы сенімділік береді, күмән мен субъективтілікті жояды.

Процессуалдық шешімдердің өзіндік қасиеті ретіндегі сенімділігі әрқашан олардың белгілі бір бағалауымен, оның ішінде қылмыстық іс жүргізуге тікелей қатысы жоқ адамдармен байланысты. Сот талқылауы тек судьялардың ғана емес, сонымен бірге сотқа қатысушылардың бәрі де бұл істі түсініп, сот шешімінің дұрыстығын түсінуі үшін соншалықты сенімді және айқын түрде ұйымдастырылуы керек.

Процессуалдық актінің сенімділігі, ең алдымен, шешімнің негізділігі мен уәжіне сүйене отырып, оның ақиқатына, әділдігіне және онда тұжырымдалған

тұжырымдардың заңдылығына нық сенуге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде маңызды тәрбиелік мәнге ие. Әділдік сенімділіктің негізі болып табылады-заң алдында барлығы тең екендігін, еңбекшілердің мүдделері сенімді қорғалғандығын көрсететін құқықтық актіні бағалау шарасы.

Процедуралық құжаттардың маңызды қасиеті-олардың қисындылығы-дәйектілігі, қайшылықтардың болмауы. Процессуалдық акт үйлесімді логикалық дәйектілікпен ұсынылуы керек: оның әрбір кейінгі бөлігі алдыңғы бөліктің жалғасы болуы керек және одан табиғи түрде шығуы керек. Ойшылдықбаяндалған мазмұнның қарама-қайшылығына, сәйкессіздігіне, қорытындылар мен шешімдердің анықсыз болуына жол бермейді.

Қисынсыз, қарама-қайшы құжат заңды бола алмайды. Бір құжаттың қисындылығы бір-бірімен өзара байланысты басқа процессуалдық актілермен диалектикалық байланыста, ал іс бойынша аяқталған іс тұтастай логикалық түрде аяқталуы керек.

Логика бір құжат екіншісіне қайшы келмейді деп болжайды. Сонымен, егер тергеуші (анықтау органы) басшының атына берген ұсынысында тексеру нашар жүргізілді деп мәлімдесе, сондықтан оның актісі материалдық залалдың мөлшерін анықтау үшін дәлелді күшке ие бола алмайды, бірақ сонымен бірге айыптау актісінде бұл актіге күдіктінің залал келтірудегі кінәсінің дәлелі ретінде сілтеме жасаса, онда бұл қисынды сәйкес келмейді.

Процессуалдық шешімдер тиісті түрде ресімделуі, нақты, анық, сауатты көрсетілуі, жоғары мәдениетті түрде орындалуымен ерекшеленуі керек. Мұнда тұрмыстық, қарапайым сөйлемдер орынсыз. Қатаң тіл, қалыптасқан құқықтық терминология, лаконизмді, тілдік құралдардың біркелкілігін, стандартты бұрылыстарды білдіретін ресми іскери стиль қолданылуы керек.

Құжаттың түріне, мазмұнына байланысты басқа да стильдер қолданылады: ғылыми (сарапшының қорытындысы), сөйлесу (жауап алу хаттамасы).

Құқықтық құжаттарды ресімдеу кезінде тиісті сәйкес бланкілерді, басқа да біріздендірілген нысандарды кеңінен

пайдалану қажет [14]. Компьютерді қолданған жөн. Онда басылған істерді оқуға қолмен жазылғандарды оқуға қарағанда 22-24% аз уақыт кетеді.

Іс жүргізу актілері тиімділігі жоғары болуға тиіс. Ғылым бүгінгі күні қол жеткізілген нәтиже мен құқықтық ұйғарым міндеттерінен туындайтын процестік шешім қабылдаудың әлеуметтік мақсаты арасындағы арақатынасты айқындаудың нақты өлшемшарттарын әлі әзірлемеген [13].

Іс жүргізу шешімдерін қабылдау және оларды ресімдеу жөніндегі қызмет заңмен реттеледі, сондықтан қабылданған актілердің тиімділігін айқындау нақты іс жүргізу қызметінің мақсаттарымен ғана емес, тиісті нормаларды қабылдай отырып, заң шығарушы қойған шаралармен де анықталады.

Іс жүргізу актісі оның барлық мақсаттарына (жақын, алыс, түпкілікті) барынша қысқа мерзімде, ең аз материалдық шығындармен, жеке адамның құқықтарына, бостандықтары мен заңды мүдделеріне нұқсан келтірместен қол жеткізілген жағдайда тиімді деп санауға болады.

Белгілі бір актінің тиімділігін оны жасау мен жобалаудың сапасымен бағалауға болады. Сонымен, егер шақыру қағазында шақырылушының мекен-жайы, нақты келу уақыты және т.б. көрсетілмесе, онда мысалы, куәгерді шақыру туралы іс жүргізу шешімі мақсатқа жетпейді. Сондықтан әрбір іс жүргізу құжаты іс жүргізу актілерінің үлгілеріне сәйкес тиісінше ресімделуі тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 04 шілдедегі № 231 Қылмыстық-процестік кодексі. (02.01.2021 ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен)
2. Глазырин Ф.В. Психология следственных действий. Волгоград, 1983.
3. Яблоков, Н. П. Криминалистика : учебник и практикум для бакалавриата и специалитета / 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019.
4. Ресурс crimlib.info: <https://crimlib.info/>
5. Криминалистическая тактика: учебное пособие для академического бакалавриата / Л. Я. Драпкин [и др.] ; под редакцией Л. Я. Драпкина. — Москва : Издательство Юрайт, 2019.
6. Дмитриева, Т.Ф.. Техничко-криминалистическое обеспечение осмотра места происшествия: монография; под науч. ред. Е.И. Климовой. - Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2013.
7. Гульянц, А.Г. Основные направления повышения эффективности осмотра места происшествия [Электронный ресурс] : дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09 / А.Г. Гульянц. М.: РГБ, 2005
8. А. А. Леви. Справочник следователя. Осмотр места происшествия. Москва «Юридическая литература», 1982
9. Ищенко Е.П., Топорков А.А. Криминалистика. Москва, 2010
10. Осмотр места происшествия: Практическое пособие / Под ред. А.И. Дворкина. 2001г. «Библиотека следователя»
11. Дворкин А. И. Осмотр места происшествия: Практическое пособие. 2007
12. Едресов С.А., Брылевский А.В., Составление уголовно процессуальных актов досудебного расследования: учебное пособие.- Костанай 2021
13. Едресов С.А., Галым А.М. "Сотқа дейінгі тергеп-тексерудің қылмыстық-процестік актілеріне қойылатын талаптар", Қазақстанның құқықтық жүйесін дамытудың өзекті мәселелері мен перспективалары, Қазақ КСР Ішкі істер министрі, Мемлекет және қоғам қайраткері, ішкі қызмет

генерал-лейтенанты Шырақбек Қабылбайұлы Қабылбаевтың 110 жылдығына және Қазақстан Республикасы Астанасының 20 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары Қазақстан-Астана қаласы. - Қостанай 2018.

14.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 218 жылғы 31 қазандағы № 703 «Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарда құжаттама жасау, құжаттаманы басқару және электрондық құжат айналымы жүйелерін пайдалану қағидаларын бекіту туралы» Қаулысы

С.А. Едресов, А.В. Брылевский, Г.А.Кужарова.

**Оқиға болған жерді қарап тексеру хаттамасын
жасау ерекшеліктері**

Баспаға 02.02.2023 ұсынылды.
Пішіні 60×90¹/₁₆. Көлемі 4,25 б.т.
Таралымы 500 дана. Тапсырыс № 888

ТОО "ADAL KITAP" Алматы қ,
Байзақов 90, 205 кеңсе
Телефон: +7 747 155 5680 e-mail:
adalkitap@mail.ru